

DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA

▶▶ POČINJU SA NAMA ◀◀

Savet Evrope

Povelja o obrazovanju za
demokratsko građanstvo i
obrazovanju za ljudska prava

POVELJA

ZA SVE

▶▶ **Smernice za nastavnike** ◀◀

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**POVELJA SAVETA EVROPE O
OBRAZOVANJU ZA DEMOKRATSKO
GRAĐANSTVO I OBRAZOVANJU ZA
LJUDSKA PRAVA:
SMERNICE ZA NASTAVNIKE**

Za mišljenja izražena u ovom tekstu odgovornost snose autori i ona ne moraju nužno odražavati zvaničnu politiku Saveta Evrope.

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove publikacije ne sme biti preveden, reprodukovan ili prenet, ni u jednom vidu i ni na koji način, elektronskim (CD, internet itd.) ili mehaničkim putem, uključujući fotokopiranje, snimanje ili neki drugi vid skladištenja informacija ili njihovog smeštanja u sisteme za dalje preuzimanje, bez prethodne pismene dozvole Direktorata za komunikacije (F-67075 Strasbourg Cedex ili publishing@coe.int).

Urednik: g-đa Elena Diez Villagrasa
Recenzent: Annette Schneider
Lektor: SPDP
Grafički dizajn, izgled i ilustracije: Pampaneo
© Savet Evrope, oktobar 2012
Reprint septembar 2013
Štampano u Savetu Evrope

Ova publikacija je nastala uz podršku Vlade Finske.

Sadržaj

Nekoliko reči pre početka

1. Uvod

- ▶ Savet Evrope
- ▶ Povelja

2. Kako raditi na Povelji s grupom mladih?

- ▶ Povelja u obrazovnom kontekstu
- ▶ Pozivanje na referentne publikacije Saveta Evrope
- ▶ Adaptacija
- ▶ Korišćenje Plakata
- ▶ „Povelja za sve”: Ideje iz poglavlja u poglavlje

1. Zašto Povelja?
2. Šta su ljudska prava?
3. Šta je demokratsko građanstvo?
4. Šta je obrazovanje za demokratsko građanstvo i obrazovanje za ljudska prava?
5. Šta su načela ljudskih prava i demokratije?
6. Ko učestvuje u obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava?
7. Da li škole i organizacije poštuju ljudska prava i demokratiju?
8. Šta možemo da uradimo za promociju obrazovanja za građanstvo i obrazovanja za ljudska prava?

- ▶ Zaključak

3. Prilozi

- ▶ Povelja Saveta Evrope o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava
- ▶ Radni list: Demokratija i ljudska prava počinju od nas: Gde smo mi u tome?
- ▶ Mapa zemalja-članica Saveta Evrope

Nekoliko reči pre početka

Poslednjih godina naša društva su suočena s velikim izazovom proisteklim iz povećanog nasilja, rasizma, ekstremizma, ksenofobije, diskriminacije i netolerancije. Na obrazovanje se u sve većoj meri gleda kao na odbranu od takvih pojava i zaštitu od kršenja ljudskih prava kojem one neminovno vode, kao i na bitan doprinos društvenoj koheziji, socijalnoj pravdi i miru.

To rastuće priznanje važne uloge obrazovanja imalo je svoj konkretan izraz u činjenici da su zemlje-članice Saveta Evrope 2010. godine usvojile **Povelju o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava (u daljem tekstu Povelja)**. Povelja sadrži smernice i preporuke o tome kako na najbolji način promovisati tu vrstu obrazovanja. U jednoj od navedenih preporuka podstiče se široko propagiranje Povelje informisanjem što je moguće većeg broja ljudi o njenim ciljevima i o načinima na koje se ona može sprovesti u praksu. Upravo je zato i napisan tekst koji je sada pred vama.

Obrazovni materijal vezan za Povelju saveta Evrope o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava

Ovaj dokument je deo čitave jedne zbirke materijala koju možete koristiti u svome radu s decom i mladima na propagiranju Povelje.

Demokratija i ljudska prava počinju od nas!

Pod ovim istim naslovom možete naći dva teksta namenjena mladima:

Povelja za sve

Povelja Saveta Evrope o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava preformulisana je u jednostavniju verziju, namenjenu mladima u uzrastu između 12 i 15 godina. Međutim, to je samo orijentacioni uzrast i on po svom obimu ne isključuje mogućnost da tekst bude pogodan i za neke druge starosne kategorije. To je zaseban dokument koji deca i mladi mogu samostalno da čitaju, ali on istovremeno može poslužiti i kao korisno sredstvo za rad u grupi.

Plakat

Osnovna svrha ovog plakata jeste da se tamo gde grupe mladih ljudi organizuju aktivnosti u oblasti obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanja za ljudska prava (Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education – EDC/HRE) podigne nivo svesti o tome. Plakat je zamišljen tako da bude izložen u učionicama, centrima za rad sa omladinom, omladinskim klubovima, letnjim kampovima itd. EDC/HRE je često nevidljivo, pa zato ovaj plakat može predstavljati u isti mah i reafirmaciju doprinosa grupe demokratiji i ljudskim pravima, i podsetnik za samu grupu da nastavi vredno i kvalitetno da radi. Plakat je, takođe, i nastavno sredstvo koje podstiče na razmišljanje, zato što sažima suštinu Povelje i EDC/HRE u svega 12 rečenica.

Smernice za nastavnike

Ovo je dokument koji nudi dodatna razjašnjenja u vezi s Poveljom, ali vam, nagoveštava kako treba u obrazovnom kontekstu da radite sa svojom grupom na Povelji za sve, kao i na Plakatu. Taj rad može biti koristan bilo kao uvod u EDC/HRE, bilo kao nastavno sredstvo koje će podstaći vaše učenike da o ovom razmišljaju u obrazovnim aktivnostima kojima se svakodnevno zajednički bavite.

Povelja Saveta Evrope o Obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava: Smernice za nastavnike

1 UVOD

► Savet Evrope

Savet Evrope, najstarija evropska međuvladina organizacija, osnovan je 1949. godine, neposredno po završetku Drugog svetskog rata. Savet Evrope danas ima 47 zemalja-članica. Njegov osnovni cilj je da se širom Evrope razviju zajednička demokratska načela na osnovu Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i drugih referentnih tekstova o zaštiti svakog pojedinca.

Na temelju tih osnovnih vrednosti, Savet Evrope pokušava da pronađe zajednička rešenja za većinu savremenih problema, kao što su terorizam, organizovani kriminal i korupcija, visokotehnoški kriminal, bioetika i kloniranje, nasilje nad decom i ženama i trgovina ljudima. Smatra se da saradnja svih zemalja-članica predstavlja najbolji put za rešavanje najvećih problema s kojima se Evropa danas suočava.

Savet Evrope je takođe aktivan u oblasti kulture i obrazovanja. Otkako je 1955. godine stupila na snagu Evropska kulturna konvencija, širom Evrope se odvijao veliki broj najrazličitijih vidova saradnje u tim oblastima.

NEŠTO VIŠE O SAVETU EVROPE

- Savet Evrope: www.coe.int

O ORGANIMA SAVETA EVROPE

- Komitet ministara: www.coe.int/cm/
- Parlamentarna skupština: www.assembly.coe.int
- Kongres lokalnih i regionalnih vlasti: www.coe.int/Congress/
- Evropski sud za ljudska prava: www.echr.coe.int/ECHR
- Konferencija međunarodnih NVO: www.coe.int/ngo
- Komesar za ljudska prava: www.coe.int/commissioner

► Povelja

Povelja Saveta Evrope o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava

usvojena u sklopu Preporuke Komiteta ministara CM/Rec (2010)7

Projekat Obrazovanje za demokratsko građanstvo i obrazovanje za ljudska prava (EDC/HRE) ima temelj u osnovnoj misiji samog Saveta Evrope – unapređenje ljudskih prava, demokratije i vladavine prava, kao i u uverenju da obrazovanje može imati jednu od ključnih uloga na putu ka ostvarenju tog cilja. Na Drugom samitu šefova država i vlada zemalja-članica Saveta Evrope 1997. godine, EDC/HRE je dobio

poseban podsticaj time što je odlučeno da bude „pokrenuta inicijativa za obrazovanje za demokratsko građanstvo u cilju promovisanja svesti građana o njihovim pravima i odgovornostima u demokratskom društvu”.¹

Povelja Saveta Evrope predstavlja važan izraz opredeljenosti zemalja-članica za EDC/HRE i naglašava standarde koje su zemlje-članice sebi odredile kao cilj koji treba ostvariti.

Izraz „povelja” u međunarodnoj praksi se koristi i za obavezujuće i za neobavezujuće pravne instrumente. Pravni instrumenti su oni koji u sebi sadrže mehanizme za nadzor, odnosno monitoring. Ti mehanizmi mogu postojati bilo u obliku suda (na primer, Evropski sud za ljudska prava je mehanizam za monitoring Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava) ili oblik komiteta (na primer, Evropski socijalni komitet je mehanizam za nadzor nad sprovođenjem Evropske socijalne povelje). Njihov osnovni cilj jeste da se postaraju da se pravni instrumenti delotvorno sprovode u praksi.

Izbor naslova i oblika Povelje o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava odražava želju da taj dokument bude suštinski značajniji od onih koje je Savet Evrope prethodno donosio u toj oblasti, što znači da je reč o čvršćem opredeljenju i posvećenosti. Međutim, većina zemalja-članica ipak se zalagala za to da Povelja ne bude obavezujući instrument u smislu međunarodnog javnog prava. Stoga je ona usvojena u okviru preporuke; preporuke su po definiciji neobavezujuće, kao i svaki prilog uz njih. Prema tome, ono što smatramo poveljom to je samo po sebi je prilog uz Preporuku Komiteta ministara CM/Rec(2010)7. Ministri spoljnih poslova zemalja-članica – ili njihovi predstavnici – usvojili su ovaj tekst na 120. zasedanju Komiteta ministara Saveta Evrope, koje je održano u Strazburu u maju 2010. godine.

Povelja se često objavljuje bez teksta preporuke u sklopu koje je usvojena (taj tekst se može naći u **prilozima**). Upravo zbog toga posle kompletnog naslova slede reči „usvojeno u okviru Preporuke CM/Rec(2010)7 Komiteta ministara”, tako da je njen neobavezujući karakter savršeno jasan. Posle integralnog teksta Povelje sledi Eksplanatorni memorandum – dokument koji sadrži informacije o predistoriji, poreklu i istorijatu pregovaranja o tekstu Povelje, uz komentare i razjašnjenja odredaba i preporuka koje su u njoj sadržane.

1. Završna deklaracija 2. samita šefova država ili vlada zemalja-članica Saveta Evrope.

2 Kako raditi na povelji s grupom mladih?

► Povelja u obrazovnom kontekstu

Tekst Povelje napisan je pravnom terminologijom i prvenstveno je namenjen vladama. U isto vreme, Povelja izražava važnost mnogih različitih aktera – obrazovnih stručnjaka, omladinskih nevladinih organizacija, roditelja, staratelja i dece – za podržavanje i promovisanje EDC/HRE, i naglašava da svi ti akteri treba da budu upoznati s njom. Budući da deca i omladina učestvuju u većini planiranih obrazovnih aktivnosti, te je stoga ovde reč o temi koja se njih tiče više no bilo koga drugog, dogovoreno je da upravo oni treba da budu glavna ciljna grupa kojoj je ova publikacija namenjena, pa je stoga predloženo da se tekst Povelje sažme u format koji će im biti dostupniji.

Materijal u vezi s Poveljom prvenstveno je namenjen deci i omladini uzrasta od **12 do 15** godina. Tekst može biti blizak i pripadnicima drugih starosnih grupa, iako su jezik kojim je napisana i grafički izgled Povelje koncipirani prvenstveno za tu starosnu grupu. Takođe, može se dogoditi da ste vi, kao nastavnik, zainteresovani da taj tekst koristite u radu s licima različitog uzrasta. Upravo zbog toga, iako bi se reči „deca” ili „tinejdžeri” možda mogle smatrati preciznijima, možete uočiti da uglavnom koristimo izraze „**mladi**” ili „**mladi ljudi**” u celom ovom dokumentu. Takav naš izbor potpuno je u skladu s tekstem pod nazivom „Povelja za sve”, u kome su takođe izbegnute reči „deca” i „tinejdžeri” upravo zato da bi se svaki čitalac mogao identifikovati s tekstem. Takođe ćemo se obraćati „**vašoj grupi**”, što se može primeniti i u **formalnom** i u **neformalnom obrazovnom kontekstu** – bez potrebe da se pravi razlika između učenika nižih i učenika viših razreda, polaznika ili članova, a od koristi je i u slučajevima **vršnjačkog obrazovanja**.

Da bi njen sadržaj bio razumljiviji, „Povelja za sve” se razlikuje od originalne Povelje ne samo po jeziku kojim je formulisana već i po svojoj strukturi. Pre svega, „Povelja za sve” sadrži kratak uvod o tome šta je Savet Evrope, čega u izvorniku inače nema, kao i o tome šta su razlozi postojanja Povelje. Drugi i najvažniji deo teksta odnosi se na sadržaj same Povelje; taj deo je organizovan u osam poglavlja datih kroz pitanja i odgovore.

Sem toga, odgovori koji se tiču sadržaja Povelje navedeni su izdvojeno i obeleženi raznim grafičkim simbolima, što omogućava da tekst bude jasniji čitaocu. Ti elementi mogu biti od koristi i za vas kao nastavnika grupe.

Pitanja za razmišljanje su polazišta individualnih razmišljanja ili tačke od kojih počinje razmena mišljenja i **diskusija** s grupom. Ta pitanja se mogu koristiti i polazište za prelazak na sledeći nivo, tj. druge vežbe ili zadatke koji dublje zadiru u srž svake teme.

Ideje za akciju su mali zadaci koji se mogu obaviti kako na individualnom planu, tako i u grupi. U potonjem slučaju, to može poslužiti kao prvi korak u zajednički, saradnički rad i dalje kretanje ka **akciji s grupom**.

Primere iznose likovi koji nas sve vreme prate kroz tekst; neki su sasvim konkretni, drugi su prikazani u opštim crtama. Oni ne samo da nameravaju da **razjasne** čitaocu šta je smisao nekih preporuka već treba i da ga **inspirišu** da preduzme nove akcije u svojoj zajednici. Oni su uvek dobro polazište kada treba podstaći mlade ljude da razmišljaju o sličnim primerima koje su možda i sami upoznali.

Posebno istaknute važne ideje pomažu da se lakše vizualizuju glavne ideje u tekstu. Sve te rečenice, zajedno s rečenicama na plakatu, sadrže sasvim sveden sažetak Povelje.

Čak i pored toga što je Povelja izvorno bila zamišljena kao zaseban dokument, rad u grupi može olakšati njeno razumevanje i svakako će podstaći motivisanost mladih da preduzmu akciju. Štaviše, sva načela koja se odnose na demokratiju lakše se shvataju i lakše ih je iskusiti unutar grupe.

U osnovi demokratije leži konstruktivna i otvorena rasprava, budući da je ona neposredno povezana sa slobodom izražavanja. Iz perspektive učenja, demokratija podstiče kritičko mišljenje i omogućava da se istakne demokratska potreba za prihvatanjem toga da postoji mnoštvo različitih ideja i mišljenja u praksi. Na taj način, većina vežbi koje preporučujemo u ovim smernicama zapravo se odnosi na odlomke „Povelje za sve” i u njima se iznose pitanja namenjena otvorenoj diskusiji unutar grupe. Imajte, međutim, na umu da to možda znači da ćete vi, kao nastavnik, morati da se suočite s različitim, međusobno sukobljenim stavovima i s kontroverznim pitanjima. Budite spremni na to i obavestite se unapred o konkretnim temama (u daljem tekstu naći ćete više referenci o tome). Promovisanje kulture demokratije i ljudskih prava je proces koji se odvija korak po korak i podrazumeva dugoročno opredeljenje.

► Pozivanje na referentne publikacije Saveta Evrope

Na sledećim stranicama obrađivaćemo „Povelju za sve” poglavlje po poglavlje i vi ćete tu naći neke nagoveštaje o tome kako da radite na Povelji sa svojom ciljnom grupom. Većina vežbi za otvorenu raspravu unutar grupe (navedeno kurzivom) biće dopunjena grupnim vežbama ili zadacima (nalaze se u blago osenčenim boksovima) koji su već detaljno objašnjeni u sledećim priručnicima i publikacijama Saveta Evrope.

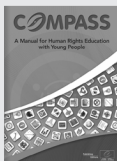

Kompasito

Priručnik za obrazovanje za ljudska prava namenjeno deci

www.coe.int/Kompasito/

Ovaj priručnik, koji je dostupan u verzijama na 15 različitih jezika, predstavlja polazište za nastavnike koji žele da rade na EDC/HRE s decom uzrasta od 7 do 13 godina, iako se većina predviđenih aktivnosti može prilagoditi i starijoj deci. Knjiga upoznaje čitaoca sa osnovnim pojmovima ljudskih prava i dečjih prava i predočava mu značajnu teorijsku osnovu. Pobrojane su, takođe, 42 praktične aktivnosti koje služe motivisanju i podsticanju dece i omladine da u vlastitom okruženju uoče ono što je pitanje ljudskih prava. U registru pojmova lako ćete pronaći nazive aktivnosti koje su preporučene u ovim smernicama.

Kompas

Priručnik za obrazovanje za ljudska prava namenjeno omladini

www.coe.int/Kompas/

Ovo je priručnik za obrazovanje za ljudska prava koji omladinskim vođama, nastavnicima i drugim vaspitačima i prosvetnim radnicima, svejedno da li su angažovani kao profesionalci ili kao volonteri, iznosi konkretne ideje i ukazuje na praktične aktivnosti za koje mogu da angažuju i motivišu i u koje mogu da uključe mlade ljude da na vlastiti način i u sopstvenim zajednicama izgrade pozitivnu svest o ljudskim pravima. Priručnik promoviše sveobuhvatno razumevanje obrazovanja za ljudska prava, a mlade ljude tretira kao resurs. Ovaj priručnik je zasnovan na empirijskim neformalnim pristupima obrazovanju u kojima se naglasak stavlja na učenike, njihovo okruženje i ono što njih brine. Priručnik „Kompas” je preveden na više od 30 jezika.

Priručnici „Živa demokratija”

www.coe.int/edc

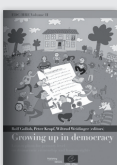
Ovo je edicija koja obuhvata šest priručnika, a namena joj je da pomogne nastavnicima i direktorima škola da EDC/HRE uvedu na svim nivoima školovanja na zabavan i interaktivan način.

EDC/HRE tom I:

Obrazovanje za demokratiju – Osnovni materijal o demokratskom građanstvu i obrazovanju za ljudska prava za nastavnike

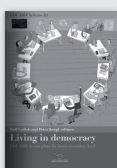
Priručnik u kome se razmatraju ključna pitanja EDC/HRE, njegovi ciljevi, osnovna načela i osnažuje se celokupan školski pristup obrazovanju za demokratiju i ljudska prava.

EDC/HRE tom II

Život u demokratiji – Planovi časova za više razrede osnovne škole

Ovaj priručnik sadrži devet nastavnih jedinica za četiri nastavna plana i pritom su navedena precizna uputstva korak po korak, uz materijal namenjen đacima i šire informacije za nastavnike. Kompletan priručnik sadrži celokupan nastavni plan i program cele školske godine za učenike prvog četvorogodišnjeg ciklusa osnovnog obrazovanja (uzrast dece, u celini gledano, od šest do devet godina).

EDC/HRE tom III

Život u demokratiji – Planovi časova za više razrede osnovne škole

Ovaj priručnik je jednako strukturisan kao prethodni, samo što je namenjen nastavnom planu i programu đaka od petog do osmog, po pravilu uzrasta od 10 do 15 godina).

EDC/HRE tom IV

Učestvovanje u demokratiji – Planovi časova za prve razrede srednje škole iz obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanja za ljudska prava

Struktura ovog priručnika ista je kao i prethodnih, samo što se radi o nastavnom planu i programu namenjenom đacima srednje škole (mladi ljudi uzrasti od 16 do 17 godina).

EDC/HRE tom V

Istraživanje dečjih prava – Devet kratkih projekata za osnovni nivo

Priručnik o sredstvima kojima je čak u osnovnim školama (prvih devet godina školovanja) moguće učiti dečjim pravima; međutim, ovo se može prilagoditi i može poslužiti kao izvor inspiracije i za starije ciljne grupe. Priručnik sadrži i planove časova i osnovni materijal (background materials).

EDC/HRE tom VI

Nastava iz demokratije – Zbirka modela za demokratsko građanstvo i obrazovanje za ljudska prava

Zbirka vežbi i modela za EDC/HRE u školama, kao i u neformalnoj obrazovnoj atmosferi. Ti modeli pružaju okvir koji treba da ohrabri učenike da postanu aktivniji tako što im nudi primere i puteve ka razumevanju opštih načela demokratije i ljudskih prava. Mnoge vežbe se mogu prilagođavati grupama različitog uzrasta, budući da nivo razmišljanja može da se razlikuje od jednog do drugog uzrasta.

U celini gledano, aktivnosti na koje će vam biti ukazivano u ovoj knjizi uglavnom su preuzete iz **praktičnih delova Priručnika Kompas i Kompasito**, kao i **EDC/HRE tom VI** (ako nije drugačije navedeno).

ONLAJN KNJIŽARA SAVETA EVROPE

Svim navedenim priručnicima možete pristupiti u onlajn verziji koristeći naznačene linkove.

Ako ste zainteresovani za verziju na papiru, potražite i to u onlajn knjižari: <http://book.coe.int/>

DODATNI TEORIJSKI OSNOV

Kompasito, Poglavlja I, II i V

Kompas

EDC/HRE tom I: Šira literatura o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanje za ljudska prava, namenjena nastavnicima

MOGUĆNOSTI OBUKE

Program Pestaloci (Pestalozzi) za obuku prosvetnih radnika:

www.coe.int/pestalozzi/

Mogućnosti obuke u omladinskom sektoru: www.coe.int/youth

► **Adaptacija**

Kao što je istaknuto u Povelji, formalno, vaninstitucionalno i neformalno obrazovanje komplementarni su jedan drugome; to su elementi procesa doživotnog učenja koji se uzajamno pojačavaju. Zbog toga su priručnici i koncipirani tako da se mogu primenjivati u veoma različitim kontekstima, u formalnom ili manje formalnom okruženju, kao i na redovnoj ili na ad hoc osnovi.

U priručniku Kompasito, kao i u nekima od priručnika iz edicije „Živa demokratija”, takođe možete naći ciljne starosne grupe za određene aktivnosti; ti podaci su, međutim, samo reference, a vi kao nastavnik koji poznaje grupu treba sami da procenite stanje i da, ako je potrebno, prilagodite nastavni materijal. Tu onda neće biti uzet u obzir samo uzrast nego će biti razmotrena i druga pitanja, kao što je faza razvoja vaše grupe i u smislu opšteg procesa učenja i konkretno u vezi sa ovom temom. Adaptacija se takođe odnosi i na mnogobrojne različite stilove učenja i različite nivoe sposobnosti unutar iste grupe. Pokažite posebno razumevanje za potrebe mladih sa invaliditetom i posebnim potrebama za podrškom, kako bi prilagodili aktivnost njima, bez očekivanja od njih da se oni prilagode aktivnostima.

Uzimajući sve navedeno u obzir, koristite aktivnosti koje preporučujemo samo kao polazište za nešto što je prilagođeno vašoj grupi. U svim preporučenim priručnicima takođe se mogu naći delovi teksta sa savetima o tome kako da prilagodite aktivnosti.

► **Korišćenje Plakata**

Plakat je korisno učilo za rad s grupom mladih ljudi. Zahvaljujući tome što je na njemu tekst Povelje sažet u 12 rečenica, to je brz i vizuelno prihvatljiv način za podsticanje razmišljanja o osnovnim karakteristikama EDC/HRE i sadržaja cele Povelje. Plakat se takođe može koristiti kao kontrolni spisak da bi grupa procenila svoj doprinos razvoju ljudskih prava i demokratije. Zato se preporučuje da se Plakat stavi na vidno mesto u prostoriji u kojoj radite sa određenom grupom mladih kako biste uvek mogli da pokažete na njega kada obrađujete „Povelju za sve”.

Budući da je Plakat vizuelni referentni element za celu grupu, svaki omladinac treba da dobije sopstveni primerak da bi mogao individualno da radi na njemu. Radni list (koji se može naći u Prilozima uz ovaj tekst) lako je fotokopirati i podeliti. Međutim, to nije potpuno identična kopija Plakata: pošto mladima može biti teško da daju direktan potvrđan ili odrečan odgovor na tvrdnje koje su iznete na Plakatu i na taj se način razvrstaju, radni list sadrži i ideju o barometrima, koja im omogućuje da individualno ili u grupi procene koliko su blizu tome da do kraja ispune svaku navedenu tvrdnju.

Radni list, zajedno s Plakatom može se koristiti na nekoliko načina:

- » *Proverite šta grupa misli o vašoj školi ili omladinskoj organizaciji na planu EDC/HRE, tako što ćete stavku po stavku proučiti radni list, pre no što pređete na rad na „Povelji za sve”. Kada grupa završi rad na dokumentu i pošto obavi dublju analizu teme, ponovo se možete vratiti na Plakat i još jednom proveriti sve iskaze kako biste videli da li ima nekih promena kada je reč o onome što pokazuje barometar.*
- » *Upotrebite Plakat kao most ka „Povelji za sve”, budući da se većina iskaza koji su navedeni na plakatu jasno može dovesti u vezu s poglavljima dokumenta. To se može koristiti kao poslednji korak koji ćete preduzeti pošto prethodno s mladim ljudima pređete svako poglavlje i zajedno s grupom odlučite šta će pokazati barometar o tome u kojoj se meri navedeno načelo može primeniti na vašu grupu.*

Na sledećoj tabeli vidi se kako treba organizovati tu ideju u odnosu na poglavlja iz „Povelje za sve”.

PLAKAT U akcijama koje sprovodimo...	„POVELJA ZA SVE” Poglavlje
Drugi poštuju naša prava i mi poštujemo prava drugih	1. Zašto je odabrana Povelja? 2. Šta su ljudska prava?
Postoji saglasnost o pravilima zajedničkog rada Mi učestvujemo u pitanjima važnim za zajednicu	3. Šta je to demokratsko građanstvo?
Učimo stvari koje su za nas važne Učimo o ljudskim pravima i demokratiji Učimo da nešto preduzmemo, da pokrenemo akciju ako se ljudska prava ne poštuju	4. Šta je obrazovanje za demokratsko obrazovanje i obrazovanje za ljudska prava?
Omogućujemo da svako učestvuje Sukobe koji među nama izbijaju u rešavamo bez nasilja i svako se oseća bezbednim	5. Šta su načela ljudskih prava i demokratije?
Od nas zavisi šta i kako radimo Imamo i prava i odgovornosti	7. Da li škole i organizacije poštuju ljudska prava i demokratiju?
Sarađujemo s porodicom, školama, omladinskim organizacijama, medijima itd. Želimo da podelimo sa drugima ono što mi znamo o ljudskim pravima i demokratskom građanstvu	8. Šta možemo da uradimo da bismo promovisali obrazovanje za građanstvo i obrazovanje za ljudska prava?

► „Povelja za sve”: Ideje iz poglavlja u poglavlje

U ovom delu smernica naći ćete izbor najrelevantnijih ideja kojima se bavi svako poglavlje dokumenta „Povelja za sve”, kao i neke ideje o tome kako se na toj osnovi može raditi s vašom grupom. Većina predloženih polazišta zapravo su elementi koji se pojavljuju u „Povelji za sve”, pa će vam možda biti lakše da uporedo sa ovim smernicama iščitavate i taj dokument.

1. Zašto Povelja?

SAŽETAK

Ovo uvodno poglavlje sadrži dve relevantne ideje:

- **Važnost** dokumenta;
 - **Uloga** vlada i mladih ljudi.
- » *Razmotrite u razgovoru sa članovima grupe šta očekuju od sadržaja dokumenta pre no što pročitate prvo poglavlje:*
- *Zbog čega mislite da se dokument o obrazovanju može ticati svih ljudi?*
- » *Pošto pročitate prvo poglavlje, razmotrite sa članovima grupe šta očekuju od sadržaja dokumenta:*
- *Zašto je, po vašem mišljenju, važno obrazovanje koje odražava vrednosti ljudskih prava, demokratije i vladavine prava?*
 - *Zbog čega je po vašem mišljenju važno da se 47 država dogovori da sledi preporuke iznete u tom dokumentu?*
 - *Zašto i mi snosimo odgovornost da takvo obrazovanje zaista bude sprovedeno?*

Poslednje pitanje može vas uvesti u temu značenja demokratije, što će biti detaljnije razrađeno u **Trećem poglavlju**. Kada raspravljate o toj poslednjoj tački, imajte na umu da je ovaj dokument neobavezujući, što znači da nije napisan kao obaveza vlada, već samo kao preporuka za njih.

SAVET EVROPE

U ovom poglavlju takođe se predstavlja Savet Evrope. Upoznavanje sa zemljama, članicama Saveta Evrope, može pomoći mladima da shvate da se sadržaj Povelje primenjuje na veoma mnogo različitih ljudi.

Obrađujte ovu temu pomoću mape (jednu mapu možete naći u Prilogu C), bilo pomoću individualnih radnih listova, bilo zajedno, kao grupa, koristeći projekciju mape na zidu. Interaktivnost ćete postići ako budete napravili slagalicu tako što ćete iseći svaku pojedinu zemlju i onda zatražiti od mladih ljudi, učesnika grupe, da sve te zemlje ponovo sastave na mapi; ako to želite da uradite, onda koristite jedan radni list po osobi ili veliku mapu za celu grupu.

RAZUMEVANJE SAVETA EVROPE

Interaktivna onlajn mapa: www.coe.int/47countries1europe

Kratke brošure o Savetu Evrope:

- Za decu mlađeg uzrasta: „**Putujmo svetom Velike Evrope. Avanturistička priča**”
book.coe.int/sysmodules/RBS_fichier/admin/download.php?fileid=3206
- – Za omladinu: „**Savet Evrope. Bezgranične veze**”
http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/news/news_267.html

Kasnija publikacija mnogo se dublje i temeljnije bavi razlikama između Saveta Evrope i Evropske unije i odnosom između tih dveju organizacija.

2. Šta su ljudska prava?

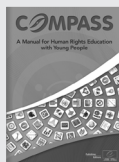
LJUDSKA PRAVA U CELINI

Ovo je jedna od najvažnijih tema u radu s mladima, budući da je upravo to osnov za svaki dalji rad. Veoma jednostavne vežbe mogu pomoći da ih ohrabrite da uopšteno razgovaraju o ljudskim pravima.

EDC/HRE tom VI :

Nastava demokratije, glava 3, 3.3. Crtežom drveta ljudskih prava pomoći mladima da vizualizuju pojmove koji su u vezi s ljudskim pravima.

Kompas, Poglavlje 2, 2.5 Odigrajte to.

Dramska aktivnost u sklopu koje učesnici predočavaju svoje poimanje pojma ljudskih prava.

Kompas, Poglavlje 2, 2.48 Ko sam ja?

Buzz groups, (Buzz – zujati, grupna diskusija), brejnstorming (moždana oluja), crtanje i panel diskusije da bi se razmotrila pitanja identiteta koja su neposredno povezana s ljudskim pravima.

KARAKTERISTIKE LJUDSKIH PRAVA

U ovom poglavlju iznete su osnovne karakteristike ljudskih prava, ali pritom nisu korišćeni tehnički termini: **neotuđivost** i **univerzalnost**.

Ljudska prava su nešto što niko ne može da vam uzme.
Ljudska prava su ista za sva živa bića, u svakom delu sveta.

Nedeljivost (sva prava su jednako važna i suštinska) i **međuzavisnost** (komplementarnost tih prava) ne pominju se u sažetom tekstu „EDC/HRE Povelji za sve”, ali bi moglo biti zanimljivo da se i o njima ponešto kaže.

Kompasito, Poglavlje IV
17. Za koga je to najvažnije?

Aktivnost na postizanju konsenzusa da bi se predstavila Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta i da bi se shvatilo da su prava univerzalna, neotuđiva i međuzavisna.

EDC/HRE tom VI : Nastava demokratije, Poglavlje 3
3.4. Vožnja balonom.

Aktivnost na utvrđivanju prioriteta da bi se razmotrilo pitanje neotuđivosti prava i to kako se proizvoljno ukidanje ljudskih prava graniči s diktaturom.

LJUDSKE POTREBE, PRAVA I ŽELJE

Zadaci u ovom poglavlju usredsređeni su na **vezu između ljudskih potreba i ljudskih prava**.

Šta vam je potrebno da biste živeli dobro, bezbedno, zdravo i da biste neometano odrastali?

Pogledajte sada ponovo spisak potreba koji ste napisali i proverite u **Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima deteta** da li je to što vam je potrebno u Konvenciji UN navedeno kao pravo.

Pošto se ta veza obično lako shvata, kada s mladim ljudima obrađujete tu temu, važno je da barem u izvesnoj meri naglasite **razliku između prava, potreba i želja**.

- » Zamolite mlade da još jednom pročitaju spisak svojih potreba.
- » Zatražite od njih da razmisle o tome da li na tom njihovom spisku postoji nešto bez čega bi mogli: to nisu ljudska prava, nego želje. Možete upotrebiti sledeće primere da razjasnite tu razliku:
 - Svako ima pravo da živi u dobrim uslovima, pa nam može biti potrebno da zimi imamo toplu odeću. To se, međutim, razlikuje od želje da naša odeća bude po poslednjoj modi.
 - Svako ima pravo na zdravlje, pa otud i potreba za kvalitetnom i zdravom hranom. To se, međutim, razlikuje od želje da po čitav dan jedemo slatkiše.

Kompasito, Poglavlje IV, 27, Plovidba u novu zemlju

Aktivnost na utvrđivanju prioriteta preuzima se da bi se procenilo šta je presudno značajno za opstanak i razvoj, da bi se razlikovale želje od potreba i da bi se dovele u vezu ljudske potrebe i ljudska prava.

EDC/HRE VI: Nastava demokratije
Poglavlje 3, 3.5. Želje i potrebe.

Igra karata da bi se igračima pomoglo da shvate razliku između stvari koje žele ili koje bi želeli i onoga što im je stvarno potrebno.

U sažetku Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta postoji nekoliko pojmova koje svim mladima možda nije lako da odmah shvate. Ti pojmovi se docnije mogu temeljnije razraditi jer će se u **Petom poglavlju** ponovo pominjati:

- Diskriminacija > Obuhvatiti sve;
- Nasilje i zlostavljanje > Poštovati ljudsko dostojanstvo.

DEČJA PRAVA

Dečja prava se ne pominju izričito u Povelji, ali bi moglo biti od koristi da se i ta tema razmotri, budući da upravo na taj način možete mladima dočarati važnost značaja pitanja koja se odnose na ljudska prava.

Da li vam je potrebna ijedna od navedenih stvari zato što još niste odrasli? Ako jeste, koje su to stvari?

Kada govorimo o onim elementima koja su **izričito namenjena deci (licima koja još nisu odrasla)**, bilo bi korisno da se podsetimo da se dečja prava, onako kako su priznata u Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima deteta (1989) mogu podeliti na tri opšte kategorije, poznate kao „tri P”²:

- Zaštita;
- Obezbeđivanje;
- Participacija.

Većina tih elemenata koji se izričito odnose na decu ima veze sa **zaštitom** maloletnika (lica mlađih od 18 godina) od zlostavljanja, zanemarivanja i eksploatacije, zbog njihove pojačane ranjivosti. Neki drugi elementi takođe imaju veze s tim specifičnim potrebama koje su usko skopčane s razvojnom fazom u kojoj se deca, odnosno mladi nalaze, pa im onda treba **obezbediti** neke stvari, kao što su obrazovanje i zdravstvena zaštita. Važno je razjasniti da su dečja prava formulisana tako da su te specifične potrebe za negom uzete u obzir, što ipak ne znači da odrasli (ljudska bića u celini) nemaju takođe ta prava. Pravo na igru je jedino pravo koje se priznaje deci, a ne može se naći u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima. Ideja **participacije** dece biće bliže razmotrena u **Trećem poglavlju**.

DEČJA PRAVA

- www.coe.int/children
- www.unicef.org/magic
- **Kompasito**
Poglavlje I.2. Šta su dečja prava?
- **EDC/HRE tom V: Razmatranje dečjih prava, Drugi deo**

2. Sve tri reči na engleskom počinju slovom P: Protection (zaštita), Provision (obezbeđivanje) i Participation (participacija) (prim. prev.).

POVREDE PRAVA

Da li znate za neku situaciju u kojoj ljudska prava nisu bila poštovana (nešto što se dogodilo prijateljima, opis neke situacije u knjizi, na televiziji, nešto čemu ste bili neposredni svedok itd.)? Da li ste ikada osetili da vaša prava nisu poštovana? Šta ste onda uradili?

- » *Podstaknite njihova osećanja i njihovo razumevanje povreda prava postavljajući im pitanja nalik na sledeća:*
 - *Da li te situacije znate iz vlastitog iskustva, kako ste reagovali kada nečija prava nisu bila poštovana? Kako ste se osećali?*
 - *Kako ste znali da prava nisu bila poštovana?*
 - *Da li ste bilo šta tim povodom mogli da uradite*

Šta ljudi treba da urade kada nisu poštovana njihova prava ili prava drugih ljudi?

Kršenja ljudskih prava treba, pre svega, da budu sprečena; upravo zbog toga je toliko važno da poznajemo svoja prava. Naša je dužnost da ustanemo u odbranu svojih prava i da osudimo povrede prava; važno je, međutim, da mladi ljudi shvate da čovek nije uvek u mogućnosti da sam stupi u akciju; može nam biti potrebno da zatražimo podršku drugih ljudi i da se upoznamo s lokalnim instrumentima koji štite naša prava. Štaviše, mi smo i dužni da podržimo one čija su prava prekršena, uvek uzimajući u obzir vlastite kapacitete. Tema preuzimanja odgovornosti biće bliže obrađena u **Poglavljima 3 i 7**.

EDC/HRE tom VI: Nastava demokratije

Poglavlje 5, 5.1. To nije pravično

Analiza fotografija da bismo spoznali vlastite predstave o pravdi i nepravdi.

Poglavlje 5, 5.3. Slagalice-zagonetka.

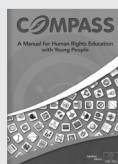
Igra simulacije da bismo spoznali vlastite reakcije na nepravdično postupanje.

Kompasito Poglavlje IV

10. Kompasito novinski izveštaj.

Aktivnost izrade foto-reportaže da bi se razvila svest o ljudskim pravima u svakodnevnom životu i da bi se shvatilo da prava mogu biti i prekršena i uzeta u zaštitu.

Kompas Poglavlje 2

2.18. Naslovna strana.

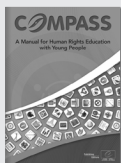
Simulacija grupe novinara koji pripremaju naslovnu stranu novina na kojoj treba da bude govora o stanju u pogledu poštovanja ljudskih prava u kontekstu koji je blizak mladima.

ZAŠTITA PRAVA

Kada se suočimo s pitanjem kršenja prava, može se pokazati važnim da detaljnije razrađujemo mehanizme zaštite ljudskih prava. Pošto se u ovom poglavlju pominje nekoliko pravnih dokumenata, možda bi vredelo razjasniti određene pojmove, ako su mladi za to zainteresovani:

- zakoni se pojavljuju u različitim oblicima i s različitim karakteristikama; kao što smo videli u prvom delu ovih smernica, „povelja” može biti i obavezujuća i neobavezujuća, dok je „preporuka” po prirodi stvari neobavezujuća. Iako Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima predstavlja važnu prekretnicu u istoriji i iako je dobila status međunarodnog običajnog prava, sama reč „deklaracija” nije ništa drugo do izjava o namerama, a ona mora biti utvrđena u dokumentima pod nazivom „konvencije” (o njima se govori i kao o „ugovorima” ili „paktovima”) da bi imala punu pravnu snagu. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava najstariji je i najjači regionalni mehanizam koji, u punom pravnom kapacitetu, štiti ljudska prava u Evropi;
- iako se sistem pravne zaštite ljudskih prava može smatrati jednim od najvećih dostignuća 20. veka, vredno podsetiti na to da su kroz celu ljudsku istoriju društva razvijala pravosudne sisteme koji su težili dobrobiti društva u celini.

Zakoni se primenjuju i njihova primena se obezbeđuje uz podršku drugih mehanizama, kao što su sudovi. Evropski sud za ljudska prava je nadležni organ sa čijim će radom mladi ljudi možda poželeti da se upoznaju.

Kompas

Čahal protiv Ujedinjenog Kraljevstva.

Simulacija koja se bavi jednim stvarnim predmetom u kome je Evropski sud za ljudska prava doneo presudu.

RAZVOJ LJUDSKIH PRAVA I RAZVOJ SISTEMA ZAŠTITE

- Kompasito**
Poglavlje I.1. „Predstavljanje ljudskih prava”
- Istražite ljudska prava i zalažite se za njih:**
explorehumanrights.coe.int
Cilj ovog projekta jeste podsticanje na bolje razumevanje načela na kojima počiva evropski sistem zaštite ljudskih prava i funkcionisanja mehanizama tog sistema.
- Evropski sud za ljudska prava:** www.echr.coe.int/ECHR/
Nađite više podataka u brošurama i video-snimcima, a pronađite i pojednostavljenu, sažetu verziju Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava.

3. Šta je demokratsko građanstvo?

KARAKTERISTIKE DEMOKRATIJE

Proverite da li vi živate u demokratiji

- » *Budući da je demokratija samo jedan od mogućih načina organizovanja neke grupe ljudi, moglo bi biti zanimljivo da zajednički u grupi razmotrite to koliko su pripadnici grupe svesni da postoje drugi oblici vladavine.*
 - *Koje druge oblike vladavine poznajete?*
 - *U čemu se ogledaju razlike između tih sistema i demokratije?*
 - *Da li znate za neku zemlju u kojoj postoji takav drugi sistem?*
 - *Da li znate za neko mesto koje je blizu vas i gde postoji takva druga vrsta vlasti?*

Pojam demokratskog građanstva može mladima delovati apstraktno i daleko ako ga **ne dovedete u vezu s njihovom stvarnošću**. Predložena pitanja teže ka tome da ohrabre mlade da razmišljaju o meri demokratskosti svoje škole ili organizacije.

- Da li u vašoj školi, timu ili klubu postoji određeni skup pravila koje svi vi sledite da biste mogli da radite, živate i zajednički obavljate neke poslove?
- Koja prava i dužnosti imate?
- Ko je utvrdio ta pravila?
- Da li se ona mogu promeniti? Ako mogu, kako?

- » *Ako još nema „zajedničkih pravila” na mestu gde radite s mladima, ili ta pravila nisu u dovoljnoj meri demokratska jer potiču od nekog višeg organa, možete početi tako što ćete utvrditi neka pravila samo za vašu grupu, i to tako da svi pripadnici grupe, uključujući i vas, nastavnika, postignu konsenzus o tome.*

Kompasito, Poglavlje IV

2. Ustav za našu grupu. Aktivnost na uspostavljanju konsenzusa da bi se shvatio odnos između prava i odgovornosti, da bi se naglasilo učešće (participacija) u stvaranju i zaštiti prava i da bi se na taj način utvrdio dogovoreni skup pravila i odgovornosti za celu grupu.

EDC/HRE tom VI : Nastava demokratije, Poglavlje 1, 1.2. Prava, odgovornosti i pravila rada u učionici.

Pristup korak po korak da bi mladi ljudi spoznali veze između prava, odgovornosti i pravila (posebno u kontekstu grupe).

ODGOVORNOSTI

Šta se događa kada ljudi ne slede ta pravila?

Poslednje pitanje koje treba da podstakne na razmišljanje istovremeno uvodi ideju o tome da ponekad treba preduzeti određenu akciju da bi se sprečilo da ljudi krše pravila, ali to pitanje ponajviše podstiče na razmišljanje o tome kako koraci koje preduzimamo mogu uticati na druge. Kada ljudi spoznaju svoja prava, oni treba da preuzmu odgovornost za ta svoja prava, ali isto tako i odgovornost za prava drugih.

Kompasito, Poglavlje IV

40. Reči koje ranjavaju.

Aktivnost u vidu diskusije da bi se shvatile granice slobode izražavanja i da bismo razmislili o uzrocima i posledicama uvredljivog jezika.

PARTICIPACIJA

Može se pokazati zanimljivim da se temeljnije obradi tema **izbornog sistema** da bi se pomoglo mladima da ga bolje razumeju i da bi se podstakli da u njemu participiraju.

Kompasito, Poglavlje IV

13. Svaki glas se računa.

Simulacija da bi se shvatilo značenje pravičnih i demokratskih izbora i da bi se naučila mehanika demokratskog glasanja.

Međutim, kada analizirate demokratiju u vašem kontekstu, možda ćete poželeti da naglasite to da se participacija ne ograničava samo na glasanje već da je reč o znatno širem pojmu učestvovanja.

- » *Pre no što pročitate primer koji daju ponuđeni likovi, upitajte članove grupe imaju li oni pravo da participiraju.*
- » *Primenite tehniku brejnstorminga (oluja misli, moždana oluja) u grupi da biste videli da li pripadnici grupe mogu da ukažu na to da postoje neki drugi načini za sprovođenje promena u zajednici. Završite tu aktivnost pošto pročitate primere.*

Važno je uvek imati na umu da deca i mladi, uprkos svome uzrastu i specifičnim potrebama, imaju i prava koja spadaju u kategoriju **participacije** (to je ono treće „P”, zajedno sa zaštitom [protection] i obezbeđivanjem [provision]), koja obuhvataju:

- pravo da izraze svoje stavove o svim pitanjima koja ih se tiču;
- slobodu izražavanja;
- slobodu misli, savesti i veroispovesti;
- slobodu udruživanja;
- pravo pristupa informacijama;
- pravo na učešće u kulturnom životu zajednice.

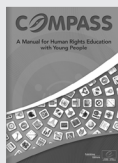
Prava koja se tiču participacije dece i mladih nisu možda uvek sasvim očigledna, jer su priznata tek 1989. godine, potpisivanjem Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta, a ne ranijim dokumentima. Važno je imati na umu da dečja prava (kao i odgovornosti koje su s njima povezane) uvek treba razmatrati primereno **kapacitetima i mogućnostima deteta koji se neprestano razvijaju**.

EDC/HRE tom VI: Nastava demokratije, Poglavlje 7
7.8. Načini participacije u demokratiji. Diskusiona aktivnost radi analize mogućih oblika političke participacije.

Kompasito, Poglavlje IV.
37, *Koje je vaše stanovište?*
Diskusiona aktivnost u kojoj mladi ljudi zauzimaju određena mesta u prostoriji, a onda objašnjavaju i potkrepljuju svoje stavove. Iako se mogu prilagoditi svakoj temi, preporučene rečenice odnose se na pravo participacije dece i mladih.

Kompas
Na lestvici.
Igranje uloga i diskusija u kojoj učesnici razmišljaju o značenju participacije mladih i razmatraju načine koji mogu osnažiti svoju participaciju u lokalnoj zajednici.
Poglavlje 2, 2.3. Priča o dva grada
Igra na tabli u kojoj igrači glasaju za vrstu grada u kojem žele da žive i pogodnosti koje žele da uživaju. Ovde je reč o takvim pitanjima kao što su društvena solidarnost, implikacije plaćanja poreza i vrednost lokalne demokratije.

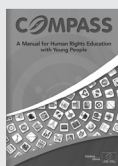
4. Šta je obrazovanje za demokratsko građanstvo i obrazovanje za ljudska prava?

OBRAZOVANJE: PRAVO I SREDSTVO

Obrazovanje je pravo, ali je to i način kojim se omogućuju druga prava.

- » Razmotrite sledeću ideju:
- Da li se na spisku potreba koji ste sastavili (u **Poglavlju 2**), pojavljuje „obrazovanje“?
 - Ako se ne pojavljuje, da li ste na spisak uvrstili bilo koji drugi pojam koji je s njim u vezi (kao što je učenje, saznavanje novih stvari, čitanje, primanje informacija itd.)?
 - Zašto je, po vašem mišljenju, obrazovanje ljudsko pravo?
 - Kakve vam koristi može doneti obrazovanje?
 - Da li ste ikada pre no što ste pročitali ideje na slici koja se nalazi na stranici 12, gde su prikazani razni delovi tela koji „učestvuju“ u obrazovanju, pomislili da se to može postići obrazovanjem?

Kompas, Poglavlje 2, 2.5
Obrazovanje za sve?
U sklopu ove aktivnosti učesnici dalje razmatraju poštovanje prava na obrazovanje pomoću odgovarajućih parova karata, razmišljajući u isto vreme o nejednakostima koje prate obezbeđivanje obrazovanja širom sveta.

EDC/HRE

Od ovog poglavlja do kraja teksta često će se koristiti skraćenica EDC/HRE. Mogli biste da posvetite nekoliko minuta da biste omogućili mladima da se upoznaju s tom skraćenicom, ako vam se čini da im je ona još uvek tuđa.

- » Zamolite ih da razmisle o tome koje bi druge reči i izrazi mogli biti označeni istom skraćenicom.

Obrazovanje za demokratsko građanstvo i obrazovanje za ljudska prava imaju zajedničke ciljeve zato što između ljudskih prava i demokratije postoji veoma izražena međuzavisnost. Razlika među njima ogleda se u tako neznatnoj promeni težišta da ona zaista nije bitna za mlade u toj fazi. Zbog toga u celom tekstu „Povelje za sve”, oni se razmatraju kao jedan jedinstven pojam.

KARAKTERISTIKE EDC/HRE

Ovaj tekst prezentira ideju o tome da se EDC/HRE bavi stvarima koje su važne za učenika.

- » Razmotrite sledeću ideju:
 - Šta je to što je vama važno?
 - Da li se mi time ovde bavimo?
 - Kako bi, po vašem mišljenju, to moglo da bude uključeno u deo našeg procesa učenja?

EDC/HRE ima **holistički pristup** budući da uzima u obzir tri dimenzije procesa učenja: veštinu (ona je metaforički smeštena u ruke na slici), stavove (metaforički su smešteni u srcu) i znanje (metaforički smešteni u glavi). Prema tome, kada kažemo da je neko upućen u ljudska prava i demokratsko građanstvo, to je mnogo više nego da kažemo da on poznaje teorijsku potku tih pojmova. Imajte na umu da su aktivnosti u tri predložena priručnika usredsređene na učenika kao celinu.

- » Da biste mogli dalje da proučavate ove pojmove sa svojom grupom, pokušajte da pomognete učenicima da shvate kako oni već funkcionišu u tri dimenzije EDC/HRE, iako toga možda nisu uvek svesni.
 - Zatražite od njih da identifikuju sledeće stvari u razmišljanju o svojim svakodnevnim životima:

LJUDSKA PRAVA	DEMOKRATSKO GRAĐANSTVO	Kompetencije
Nešto što znate o ljudskim pravima	Nešto što znate o demokratskom građanstvu	ZNANJE
Način na koji sprovodite ljudska prava u praksu	Na koji način demokratsko građanstvo sprovodite u praksi	VEŠTINE
Situacija u kojoj osećate da su ljudska prava poštovana	Situacija u kojoj osećate da je demokratsko građanstvo poštovano	STAVOVI

- » Obratite pažnju na to da se jedna od rečenica na Plakatu koja se može dovesti u vezu sa ovim poglavljem prvenstveno odnosi na znanje [„Kroz svoje aktivnosti učimo o ljudskim pravima i demokratiji”].
 - Da li se ta rečenica može primeniti na vašu stvarnost?
 - Da li smatrate da ljudska prava i demokratiju učite i ZA (veštine) i KROZ (stavove)?

METODOLOGIJA U EDC/HRE

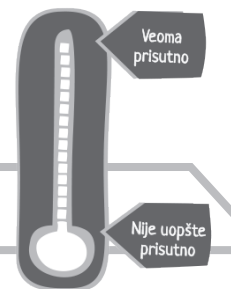
- Kompasito
Obrazovanje dece za ljudska prava (strane 25–28)
Empirijsko učenje (strane 38–40)
- EDC/HRE tom I: Obrazovanje za demokratiju, Nastavna jedinica 3, 7, Učenje na osnovu zadataka (strane 46–47, 124 i 132)

5. Šta su načela ljudskih prava i demokratije?

POŠTOVANJE NAČELA

Da li su ta načela poštovana u vašoj grupi?

U ovom poglavlju, koje je podeljeno na pet tema, bavimo se osnovnim načelima ili vrednostima EDC/HRE. Barometri treba da omoguće mladima da, iz svoje perspektive, ocene u kojoj je meri svako od tih načela prisutno u grupi.

- » *Posle individualnog razmišljanja mladih, razmotrite s njima kakva su njihova mišljenja i nastojte da utvrdite da li među njima u grupi ima razlika.*
- » *Ako razmimoilaženja u mišljenjima postoje ili onda ako opšte mišljenje pokazuje tendenciju da vrednosti „uopšte nema“, treba postaviti neko od sledećih pitanja:*
 - *Šta mislite zašto je tako?*
 - *Da li vam pada na pamet neki konkretan primer?*
 - *Može li se išta učiniti da bi se izbeglo da grupa bude na dnu barometra?*
- » *U veoma pozitivnim slučajevima, kada većina pripadnika grupe oseća da su te vrednosti „veoma prisutne“, treba postaviti sledeće pitanje:*
 - *Da li znate i za jedno drugo mesto, koje vam je blisko, gde nije tako?*

Ako želite detaljno da se pozabavite svakim načelom, postoji nekoliko aktivnosti koje biste mogli da razmotrite.

VREDNOSNA RAZLIČITOST

EDC/HRE tom VI: Nastava demokratije, Poglavlje 1
1.4. *Buket cveća.*

Umetnička aktivnost da bi se shvatilo da su pojedinci u grupi jedinstveni i različiti, ali i da bi se doprinelo ukupnoj snazi grupe.

Kakvu predstavu o ljudima koji se razlikuju od većine grade mediji u vašoj zemlji?
Šta mislite, kakvu bi predstavu o njima mediji trebalo da grade?

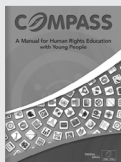

Kompasito, Poglavlje IV
38. *Ko je iza mene?*

Igre nagađanja da bi se razmotrila veza između stvaranja stereotipa, predrasuda i diskriminacije i da bi se analizirala uloga medija u jačanju stereotipa i predrasuda.

„Živa biblioteka” funkcioniše kao normalna biblioteka u koju čitaoci dolaze da pozajme „knjigu” na određen rok da bi je, pošto je pročitaju, vratili u biblioteku. Ovde, međutim, postoji samo jedna razlika: knjige u živoj biblioteci su zapravo živi ljudi! Oni pripadaju grupama nad kojima se često vrši diskriminacija. Knjige i čitaoci razgovaraju međusobno, pa tako čitaoci imaju priliku da upoznaju stvarnu osobu i da promene negativne ideje koje su prethodno sami možda imali o nekoj određenoj grupi ljudi.

- » *Primer „Žive biblioteke” i izjava nekog Roma može podstaći ozbiljniju diskusiju:*
 - *Ako bismo dobili zadatak da organizujemo „Živu biblioteku” u svome gradu, koga bi trebalo da pozovemo? Koje su to grupe u našoj blizini koje su izložene diskriminaciji?*
 - *Da li vam neka ideja pada na um kada razmišljate o romskom narodu?*
 - *Da li ste ikada sreli nekoga iz tih grupa ili nekog Roma?*
 - *Šta biste želeli da ih pitate kada biste ih bolje poznavali?*

Kompas, Poglavlje 2 **2.34. Odgovor na rasizam.**

Igranje uloga u pogledu nekog krajnje neprijatnog incidenta da bi se razmotrila pitanja rasizma i predrasuda, posebno prema Romima, i da bi se utvrdilo na koji se način treba postaviti prema rasizmu u školi ili u drugim obrazovnim organizacijama.

UKLJUČITI SVAKOGA

Da li ste se ikada osećali odbačenim, izopštenim iz grupe? [...]

- » *Ova tema može biti započeta razmatranjem primera koji su zajednički za navedene karaktere.*
 - *Da li se išta slično ikada dogodilo vama ili nekome koga vi poznajete?*
 - *Šta biste vi uradili da ste na njihovom mestu?*
 - *Šta su ostali njihovi vršnjaci mogli da urade da bi se to izbeglo?*

Ima li u vašem razredu ili grupi nekih učenika koji se možda osećaju isključenima? Šta je razlog tome?

- » *Razmotrite šta bi se moglo uraditi da se izbegne to da se neko u grupi oseća izopštenim.*

Ima li u vašoj zajednici onih za koje se smatra da toj zajednici ne pripadaju? Šta bi trebalo da se promeni u vašoj zajednici da bi se omogućilo da svako bude uključen u nju?

- » *Ispitajte zajedno s grupom moguće razloge za isključenje iz zajednice, kao i alternative koje mogu da spreče tu vrstu izopštenosti*

Da li se prema učenicima i učenicama u vašoj školi ili organizaciji različito postupa?

Ako želite da nastavite i produbite ovu diskusiju i smatrate da se primeri u ovom odeljku odnose na **rodnu diskriminaciju** i diskriminaciju zasnovanu na **socioekonomskim faktorima**, možda ćete

Kompasito, Poglavlje IV

35. *Šta mi se sviđa i šta radim.*

Diskusiona aktivnost da bi se uočile posledice rodnih stereotipa.

7. *Dečaci ne plaču.*

Vežbe na osnovu iskaza da bi se razmotrili rodni stereotipi i rodna ravnopravnost.

EDC/HRE tom VI : Nastava demokratije, Poglavlje 4

4.6. 4.6. *Svi smo mi ravnopravni, ali su neki ravnopravniji od drugih*

Crtaње i razmišljanje kako bi se identifikovali i analizirali razlozi za diskriminaciju, uz stavljanje težišta na socioekonomske činioce.

U našoj lokalnoj omladinskoj organizaciji, u Velikoj Britaniji, postoji dečak po imenu Vilijam [...]

SVAKOME DATI JEDNAKE ŠANSE

- » Pozivajući se na Vilijamov slučaj, možete da razvijete diskusiju na sledeći način:
 - *Da li znate ijednu drugu mladu osobu koja nailazi na iste teškoće na koje nailazi Vilijam? Da li uživate u pripadnosti grupi isto onoliko koliko uživa Vilijam?*
 - *Šta bismo kao grupa uradili ako bi nam se priključio neko ko ima određene teškoće u učenju?*

Budući da se ovaj primer odnosi na inkluziju lica s **različitim sposobnostima ili posebnim potrebama**, možete koristiti neke aktivnosti da biste dalje razradili ovu temu; to će vam pomoći da pripremite mlade ljude za zadatak mapiranja o kome će kasnije biti više reči u tekstu.

Kompasito, Poglavlje IV

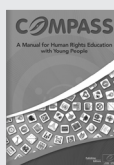
5. *S povezom na očima.*

Simulacija da bi se shvatila specifična prava i potrebe mladih ljudi sa invaliditetom.

Kompasito, Poglavlje IV

28. *Nemi govornik.*

Igranje uloga da bi se shvatile teškoće s kojima se suočavaju ljudi oštećenog sluha i da bi se razumela potreba za pozitivnom diskriminacijom.

Kompas, Poglavlje II

2.36. *Vidi mogućnosti!*

Praktična aktivnost da bi se podstaklo saosećanje prema ljudima sa invaliditetom. Pitanja koja su ovde obuhvaćena odnose se na prepreke s kojima se ljudi sa invaliditetom suočavaju kada pokušavaju da se integrišu u društvo, kao i na predstave o pravima invalida kao osnovnim ljudskim pravima.

- Istražite svoje susedstvo (svoj kraj) Na mapi označite svoja omiljena mesta [...]

- » Zatražite od članova svoje grupe da sprovedu istraživanje i na mapi ucrtaju sve prepreke koje postoje u njihovoj zajednici.
- » Postarajte se da zaključci budu takvi da mogu da se upute na neku adresu gde će biti uzeti u razmatranje:
 - Nekom udruženju koje radi s ljudima s posebnim potrebama koje može da lobira za promene;
 - Neposredno organu u gradskom veću koje uzima u obzir zahteve građana.

RAZLIČITOST, STEREOTIPI I PREDRASUDE

Pored veoma specifičnih primera koji su već navedeni, takođe je veoma važno da se pruži prilika za razgovor o razlikama i različitosti u celini uzev. U ovoj fazi može se razmotriti i pitanje stereotipa i predrasuda.

- » Tehnikom brejnstorminga analizirajte sve moguće razloge zbog kojih nekoga mogu smatrati drugačijim. Pokušajte da uvedete i neke druge razloge, one o kojima još nije bilo govora u prethodnim tačkama.

EDC/HRE tom VI :

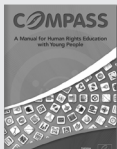
Nastava demokratije

Poglavlje 4, 4.5. Svi mi imamo predrasude.

Igra koja se igra da bi se prezentirali i doveli u pitanje stereotipi i predrasude o drugima.

Poglavlje 5, 5.2. Izuzetak.

Igra koja se igra da bi se u razmatranje uvela tema diskriminacije.

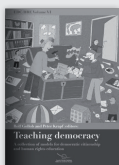
Kompasito (Poglavlje IV. 29) e Kompas (Poglavlje 2, 2.38.)

Napravite korak napred.

Simulacija koja se organizuje radi podsticanja na empatiju, onima koji su drugačiji, i da bi se podigao nivo svesti o nejednakim mogućnosti makoje se u društvu pružaju.

POŠTOVATI LJUDSKO DOSTOJANSTVO

Treba razmatrati ideju po kojoj smo svi mi jednaki:

EDC/HRE tom VI : *Nastava demokratije*

3.2. Veze.

Aktivnost koja se organizuje da bi se vizualizovalo zajedničko poreklo i zajednička istorija čoveka.

Da li se svako u vašoj školi ili grupi oseća bezbedno?

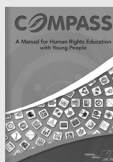
Kada pripadnici grupe budu pred ostalima odgovarali na pitanje o tome osećaju li se bezbedno u grupi, može se dogoditi da ne dobijete uvek iskrene odgovore, posebno ako ima slučajeva prikrivenog zlostavljanja u grupi ili među onima koji su nekim mladima bliski. Može se pokazati da su neke empirijske aktivnosti pogodnije za bavljenje ovom temom od puke diskusije.

Kompasito, Poglavlje IV

8. Scene vršnjačkog nasilja (bullying).

Pokrenuti diskusiju da bi se produbilo razumevanje raznih vrsta zlostavljanja i siledžijskog ponašanja i da bi se analizirali razni odgovori na taj problem.

Kompas, Poglavlje 2

2.2. Imamo li alternative?

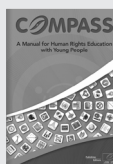
Aktivnost igranja uloga na temu interpersonalnog nasilja i vršnjačkog nasilja.

ŽIVETI U MIRU

Kako izlazite na kraj sa sukobom između članova vaše grupe ili razreda?

- » *Razmotrite s grupom njihove odgovore na pitanje kako se nose s konfliktom:*
 - *Da li su metodi koje trenutno koristite za rešavanje sukoba u skladu s načelom „živeti u miru“?*
 - *Postoje li neke druge alternative umesto načina na koji vi sada rešavate sukobe?*
 - *Da li znate za neku školu/grupu koja radi nešto slično ovome što je opisano u primeru?*
 - *Da li bi nešto slično bilo potrebno vašoj grupi? Kako bi se to moglo organizovati?*

Kompas, Poglavlje 2

2.33, Elektrana.

Tehnikom brejnstorminga razmotrite akte nasilja koji su uobičajeni u svakodnevnom životu, a onda potražite kreativne načine za hvatanje u koštac s njima i za pronalaženje rešenja tih problema.

Kompasito, Poglavlje IV

21. Zamislite izlaz iz nasilja.

Dramska aktivnost radi razvoja nenasilnih načina za rešavanje konflikta.

Navedene dve aktivnosti mogu se predstaviti kao veza između pitanja nasilja, o kome je bilo govora u odeljku pod naslovom „**Poštovati ljudsko dostojanstvo**” i rešavanja konflikta saglasno načelu na kome počiva ovaj odeljak: „**Živeti u miru**”. Štaviše, ova poslednja aktivnost obuhvata i dramu, što se vidi na primeru o siledžijskom maltretiranju u „Povelji za sve”, str. 18.

Kompasito, Poglavlje IV

30. Bitka za pomorandžu.

Cilj ove aktivnosti je pokretanje diskusije o neophodnosti komuniciranja u konfliktnim situacijama i potrebi za razmišljanjem o strategijama za rešavanje konflikta.

11. Izelica kolača.

Pregovaračka aktivnost cele grupe da bi se razmotrilo pitanje jednakih prava i proces pregovaranja i uspostavljanja mira.

EDC/HRE tom VI : Nastava demokratije, Poglavlje 8

8.2. Strukturisani pristup rešavanju konflikta.

Vežba zasnovana na određenom zadatku da bi se naučila tehnika rešavanja konflikta u šest faza.

8.6. Kažnjavanje naspram pozitivnog rešavanja konflikta.

Zadatak u sklopu koga se razvija kreativni potencijal mladih ljudi za rešavanje sukoba i oni se podstiču da učestvuju u odlučivanju o datoj temi. Veoma se lako može povezati s primerom vršnjačkih posrednika.

6. Ko učestvuje u obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava?

OBRAZOVANJE ZA SVE

EDC/HRE su namenjeni svima i odvijaju se tokom celog našeg života.

- » Postoje neka pitanja koja mogu biti od pomoći mladima u njihovim percepcijama i o tome koliko su upućeni u svoje učenje:
 - Šta planirate da radite kada završite školu?
 - Šta planirate posle toga, da li ćete prekinuti sa učenjem? (obratite pažnju, ne koristimo reč „studiranje”)
 - Da li sada učite samo u školi?
 - Da li svi odrasli u vašoj blizini sve znaju? Da li još uvek uče?

IZVORI OBRAZOVANJA

- Gde ljudi mogu da uče? Dopršite spisak: u školi, u biblioteci, kod kuće

Kompasito, Poglavlje IV

1. Korpus znanja.

Vežba crtanja, da bi se pojačala svest o načinima i mestima za učenje i da bi se razmotrilo pitanje prava na obrazovanje.

- » *Pre no što se upustite u čitanje ovog poglavlja, sledite opisane korake da bi mladi ljudi razmislili o različitim izvorima obrazovanja (ti koraci su zasnovani na pomenutoj aktivnosti iz „Kompasita“).*

Prvi korak: Zatražite od mladih da kažu šta je to što stvarno znaju i šta mogu najbolje da urade, uključujući njihove fizičke i duhovne sposobnosti (znanje, veštine, stavove). Ako je spisak veoma dug, zamolite ih da odaberu deset elemenata koje smatraju najvažnijima. Podstaknite ih da uoče da li neka od stavki koje su zapisali ima bilo kakve veze s načelima demokratije i ljudskih prava. Ako tih veza nema, podstaknite ih da razmisle o bar jednoj takvoj stvari koju bi želeli da uvrste u spisak.

*Drugi korak: Razmislite o svim stvarima koje su oni napisali i o tome kako su sve to naučili. Zamolite ih da kraj svakog elementa napišu koje im je to **mesto, lice, institucija ili situacija** pomogla, odnosno pomoglo da sve to nauče.*

Treći korak: Postavite mladima sledeća pitanja:

- *Da li vam je bilo lako da se setite svih svojih umeća?*
- *Da li je bilo teže pronaći nešto u vezi s načelima demokratije i ljudskih prava?*
- *Da li se uvek setite gde ste to naučili?*
- *Kada je reč o tim stvarima kojih se prisetili, da li ste sve naučili od jednog istog lica ili na jednom istom mestu?*

Posle navedene vežbe trebalo bi da bude lako da se dovrši spisak predložen na prvoj stranici ovog poglavlja.

- Vratite se na spisak koji se nalazi na str. 20, gde su pobrojana mesta i ljudi od kojih možete nešto da naučite i dopunite ga novim idejama koje su se pojavile u ovom poglavlju, ako ste tamo neku propustili.**

- » *Spisak sa idejama koje se pojavljuju u dokumentu mogao bi da obuhvati: školu (predškolsko vaspitanje, osnovna i srednja škola), univerzitet, nevladine organizacije, omladinske organizacije, biblioteku, susede, medije, roditelje i staratelje, naše prijatelje...*

Korisno je da se vizualizuje koliko su raznovrsna mesta u kojima se odvija obrazovanje, odnosno mesta u kojima stoga treba da postoji EDC/HRE. Saglasno Povelji, važno je da imamo na umu sve te institucije zato što su one akteri u svakom procesu EDC/HRE i treba u sve to da budu uključeni. Štaviše, što su mladi ljudi svesniji načina na koji se odvija proces učenja, to više oni mogu da imaju koristi od različitih mogućnosti za učenje.

VRŠNJAČKO OBRAZOVANJE

Da li ste ikada sebe zamišljali kao nastavnika svoje grupe vršnjaka, školskih drugova? Kako bi to moglo da pomogne u poboljšanju vašeg života i života drugih? Da li ste u prethodnim poglavljima gde se govori o mladima koji sa svojim drugovima rade na EDC/HRE našli neki inspirativan primer? Gde se može učiti? Dopunite sledeći spisak: u školi, u biblioteci, kod kuće

- » Vratite se na primere iz **Trećeg poglavlja:**
 - Portugalski učenici igraju pozorišne komade (str. 18).
 - Španski učenici igraju ulogu posrednika za rešavanje konflikta (str. 19).
- » Razmislite o mogućnostima vršnjačkog obrazovanja:
 - Da li je grupa važna za vaše učenje?
 - Da li biste mogli da preuzmete odgovornost za nju?
 - Koji vam drugi načini promovisanja EDC/HRE među vašim drugovima padaju na pamet?

VRŠNJAČKO OBRAZOVANJE I POKRETANJE AKCIJE

Kompasito

U svim svojim aktivnostima naći ćete odeljak posvećen „Idejama za akciju”. Neke od njih odnose se na ideje o vršnjačkom obrazovanju.

7. Da li škole i organizacije poštuju ljudska prava i demokratiju?

NAČELA

Možete li da kažete na koji način ste iskusili vrednosti i načela EDC/HRE u svome okruženju (u vašoj školi, u vašoj organizaciji, sportskom klubu kome pripadate itd.?)

- » *Iznesite odgovore pred članovima grupe. Povežite ih s prethodnim radom na barometrima u **Petom poglavlju.***
 - Šta su prepreke i kako bi se one mogle prevazići (ako je odgovor NIKAD ili RETKO)

Da li vam padaju na pamet neke konkretne akcije koje vaša škola ili omladinska organizacija preduzima ili bi trebalo da preduzme kako bi promovisala načela ljudskih prava i demokratije?

Iako prvo pitanje za razmišljanje sadrži opšti pregled načela ljudskih prava i demokratije koja postoje u vašoj grupi, bilo bi zanimljivo dodatno istražiti koje bi to akcije potkrepile vaše utiske.

- » *Dodatno razmotrite preporučeni primer:*
 - Koje uslove treba ispuniti da bi neko postao član vašeg udruženja ili da bi se upisao u vašu školu?
 - Da li se kada su utvrđivani ti uslovi vodilo računa o poštovanju načela ljudskih prava i demokratije?

ISKUSTVO DEMOKRATIJE I LJUDSKIH PRAVA

Da li se vaša mišljenja uzimaju u obzir u vezi sa aktivnostima u vašoj školi/ omladinskoj organizaciji?
Kako se donose odluke u vašoj grupi ili razredu?
Da li bi se to moglo poboljšati? Kako?

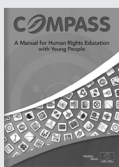
- » Ta pitanja su u tesnoj vezi s demokratskim načelima u grupi. Ponovo razgovarajte o njima u kontekstu pitanja sadržanih u **Trećem poglavlju**, str. 9.
 - Da li je način na koji se odluke donose povezan s postojećim pravilima koja važe u grupi?

UKLJUČITI SVAKOGA I AKTIVNA PARTICIPACIJA UČENIKA

Ko treba da ima udela u odlučivanju o tome šta ćete učiti?

Iako je ovaj odeljak veoma tesno povezan s prethodnim odeljkom o akterima, ovde je važno usredsrediti se na činjenicu da u svakoj instituciji koja se bavi EDC/HRE svi akteri takođe treba da budu uključeni: nastavnici i drugi zaposleni, učenici i oni koji odlučuju o politici u datom sektoru.

Kompas, Poglavlje 2

2.23. Neka se svaki glas čuje.

Diskusija u malim grupama i u plenumu, utvrđivanje šta je obrazovanje i na koji način ono zadovoljava potrebe naroda, diskusija o učestvovanju u procesima odlučivanja.

- » Utvrdite da li je vaša grupa svesna značaja nastave centrirane na učenika učenika:
 - Da li mislite da i vi imate udela u odlučivanju o svome učenju? Zbog čega?
 - Kako obezbediti da se vaše mišljenje uzima u obzir?

- Proverite da li u vašoj školi postoji učenički parlament ili neka slična struktura u vašoj organizaciji.

- » Razmotrite pojam učeničkog parlamenta:
 - Razmotrite pozitivne i negativne aspekte postojanja jednog demokratski izabranog organa (učeničkog parlamenta ili nekog sličnog organa u omladinskoj organizaciji) za donošenje odluka o vašem obrazovanju na lokalnom nivou.
 - Šta bi, po vašem mišljenju, bio najbolji oblik učeničkog parlamenta?
 - Kako bi ga trebalo organizovati da biste stvarno imali udela u odlučivanju?

ODGOVORNOSTI

Ako se dogovorimo da ćemo razmenjivati mišljenja u razredu [...]

Poslednji primer uvodi ideju o tome da participacija podrazumeva odgovornost, što može biti dovedeno u vezu s pitanjima za razmišljanje u **Drugom poglavlju**, kao i u **Trećem poglavlju**, u „Povelji za sve”.

- » Razmišljajte dalje o tome, postavljajući pitanja poput ovih:
 - Ko snosi odgovornost unutar grupe? Ko snosi odgovornost u celoj školi/organizaciji?
 - Šta su te odgovornosti?

DEMOKRATSKO UPRAVLJANJE U OBRAZOVNIM INSTITUCIJAMA

Obrazovanje za demokratiju, Nastavna jedinica 1

1. Politika, demokratija i demokratsko upravljanje školama

Demokratsko upravljanje školama > www.coe.int/edc

8. Šta možemo da uradimo za promociju obrazovanja za građanstvo i za ljudska prava?

„Povelja za sve” završava se konkretnim idejama o tome kako je moguće poboljšati EDC/HRE. Međutim, grupa će u celom tekstu pronalaziti ideje za akciju, posebno kada se temeljnije upustite u razmatranje pojedinih tema s grupom.

SARADNJA

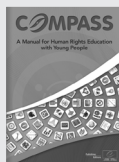
Ova povelja je veliki dokaz da saradnja može da funkcioniše [...]

- » *Kako biste omogućili da međunarodna saradnja postane relevantnija za mlade, pokušajte da ih podstaknete da razmisle o primerima koji su im bliski.*
 - *Da li znate za neka međunarodna iskustva ili razmenu između studenata (bratimljenje škola, razmena u okviru učenja stranih jezika, razmena u sklopu bavljenja muzikom itd.)?*
 - *Kako stoje stvari s mogućnostima za saradnju ili razmenu van škole?*
 - *Zbog čega je, po vašem mišljenju, važno upoznavati ljude iz drugih zemalja i kako ti ljudi žive?*
 - *Zbog čega je, po vašem mišljenju važno znati kako stoje stvari sa položajem prava čoveka u vašoj zemlji? Zbog čega treba znati kako stoje stvari s ljudskim pravima u drugim zemljama?*

Poslednje navedeno pitanje lako se može dovesti u vezu s prethodno iznetom idejom o odgovornosti između naših prava i prava drugih, što je veoma relevantno u kontekstu globalizacije.

EDC/HRE tom VI: Nastava demokratije, Poglavlje 4
4.8. Globingo: „Ljudska jedinka je deo celog sveta”.
Bingo, pokazali ste da je čovek, pojedinac, deo celog sveta.

Kompas, Poglavlje 2,
2.8. Pazi, mi posmatramo
Aktivnost kroz koju se uči o socijalnoj, ekonomskoj i ekološkoj ceni jedne pamučne majice na globalnom nivou.

Van škole postoji mnoštvo mogućnosti za međunarodnu razmenu mladih, i te mogućnosti mogu biti inspirativne kako u kontekstu formalnog, tako i u kontekstu neformalnog obrazovanja.

MEĐUNARODNA ISKUSTVA ZA MLADE

- Program mladost u akciji: ec.europa.eu/youth
- Kuvar (primeri kampanje „Svi različiti, a svi jednaki“): www.coe.int/t/dg4/youth/fej/ADAE%20cookbook.pdf
- Evropska fondacija za mlade: www.eyf.coe.int/fej/

Ako ste član neke omladinske organizacije, možda će vas zanimati da iskoristite ovaj prostor za svoju grupu da bi ona saznala za postojanje nekih „viših“ struktura čijeg postojanja nismo uvek svesni (krovne organizacije, međunarodni savezi itd.).

- » *Neka pitanja koja vam mogu pomoći da uvedete tu temu:*
 - *Da li je vaša omladinska organizacija aktivna samo u ovom kraju? Samo u ovoj zemlji?*
 - *Da li vaša organizacija pripada nekoj većoj organizaciji, da li je zastupljena na višem nivou?*

OBUKA NASTAVNIKA I OMLADINSKIH VOĐA

- Zatražite od nastavnika da kažu kako su saznali za EDC/HRE. Pitajte ih kada su poslednji put pohađali obuku o tome.

- » *Podelite s njima saznanja o tome kako obuka nastavnika funkcioniše u vašoj organizaciji ili školskom sistemu:*
 - *Zbog čega je, po vašem mišljenju, važno da nastavnici nastave da uče?*
- » *Podsetite ih na ideje o vršnjačkom obrazovanju. To podrazumeva da će i oni morati neprestano da rade na sebi, razvijaju se i uče ako žele da rade s drugim vršnjacima.*

EVALUACIJA

Da li vam se obično pruža prilika da izrazite svoje mišljenje po završetku neke aktivnosti ili časa u kome ste učestvovali?
Kako se vaše mišljenje može uzeti u obzir?

EVALUACIJA PO ZAVRŠENIM AKTIVNOSTIMA

Kompasito, Poglavlje III,
Mogućnosti za evaluaciju i razmišljanje

Kompas

Poglavlje 1, 1.4.14. Aktivnosti na preispitivanju

EDC/HRE tom I: Obrazovanje za demokratiju

Nastavna jedinica 5 – Ocena učenika, nastavnika i škola.

ISTRAŽIVANJE

Istraživački proces koji je organizovao Savez učenika srednjih škola u Srbiji [...]

- » *Pošto ste pročitali primer, razmislite o sledećem:*
 - *Kakva može biti korist od detaljnog upoznavanja situacije u obrazovnom sistemu u nekoj zemlji?*
 - *Da li ste ikada popunili neki upitnik, kao u primeru iz Srbije, o tome kako vi ocenjujete rad obrazovnog sistema u svojoj zemlji?*

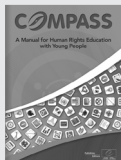
Obratite pažnju da se ovaj primer istraživanja u Srbiji odnosi na primer o učeničkim parlamentima sa str. 25. Srbija je, zahvaljujući donošenju ovog zakona, jedna od onih zemalja u Evropi u kojima učenički parlamenti mogu da glasaju na školskom nivou.

Istraživanja se ne odnose uvek na upitnike. U **Petom poglavlju**, kada se razmatra načelo „pružiti svakome jednaku šansu”, koristi se vežba sa izradom mape kako bi se produbilo istraživanje o tome kakav položaj u gradu uživaju ljudi s posebnim potrebama. Tu tehniku možete da koristite i za dalja istraživanja.

Kompasito, Poglavlje V *23. Staviti prava na mapu.*

Vežba u izradi mape da bi se ljudska prava dovela u vezu s mestima koja su važna u svakodnevnom životu mladih i da bi se podstakla procena klime koja u zajednici vlada u pogledu ljudskih prava.

Kompas *Promenite naočare.*

Jednostavno istraživanje u kome mladi mogu da izađu napolje i pokušaju da istraže okolinu posmatrajući je tuđim očima.

EDC/HRE tom I: Obrazovanje za demokratiju, Deo 3, Nastavna jedinica 2, Alati za učenike.

Osnovna uputstva za mlade o tome kako da vode intervju i sprovede istraživanja javnog mnjenja, kao i o tome kako da istražuju na internetu.

RAZMENA ISKUSTAVA

Od svih pozitivnih primera koje ste pročitali u ovom dokumentu, recite koji vam je bio najzanimljiviji? Zbog čega?

- » *Razmišljajte dalje sa svojom grupom:*
 - *Kakvu korist može doneti upoznavanje s drugim pozitivnim iskustvima u pogledu EDC/HRE iz vaše zemlje, ili iz drugih zemalja?*
 - *Da li ste ikada, pre nego što ste pročitali ovu povelju, pročitali nešto o EDC/HRE ili čuli nešto o tome u svojoj zemlji ili u drugim zemljama?*

- Ako vaša škola ili organizacija izdaje bilten ili ima svoju veb-stranicu, napišite nešto o iskustvu koje ste stekli u razredu ili grupi sa EDC/HRE.*

- » *Tehnikom brejnstorminga razmotrite ostale akcije koje bi grupa mogla da preduzme kako bi razmenila iskustva:*
 - *pisanjem o toj temi u novinama ili u biltenu škole/omladinske organizacije ili na blogu;*
 - *preporučivanjem drugih zanimljivih veb-sajtova o tome na veb-sajtu škole/omladinske organizacije;*
 - *izradom plakata i organizovanjem izložbi;*
 - *izvođenjem performansa.*

Kompasito 4, , Poglavlje IV
4. Oglašavanje ljudskih prava.

Aktivnost koja se preduzima radi otpočinjanja kritičkog razmišljanja o medijima i razvoja ideja o tome kako promovisati ljudska prava.

EDC/HRE tom I: Obrazovanje za demokratiju, Treći deo, Nastavna jedinica 2, Pribor za učenike.

Razne ideje o tome kako obaviti određene zadatke, a većina tih ideja može se iskoristiti u cilju daljeg propagiranja demokratskih vrednosti.

OBAVEŠTAVANJE SVIH

Koji vam drugi načini padaju na pamet kada treba informisati ostale o Povelji?

- » *Dopunite prethodni spisak o načinima obaveštavanja drugih o iskustvima u pogledu EDC/HRE.*
 - *Kako ste saznali za Povelju?*
 - *Da li se „Povelja za sve” uopšte razlikuje od primera „Na lak način o pravima” (vidi str. 29 u „Povelji za sve”)?*
- » *Ohrabrite mlade da razmišljaju o tome kako nam razmena iskustava može pomoći da učimo jedni od drugih.*

► **ZAKLJUČAK**

Sada, kada znate nešto više o EDC/HRE, koje biste ideje o tome želeli da razmenite sa svojim drugovima?

- » *Ohrabrite mlade da u svom primerku „Povelje za sve” na poslednjem praznom pravougaoniku s crtežom zvučnika, napišu rečenicu koju bi želeli da podele s drugima, nešto što su naučili ili nešto što bi voleli da zapamte iz Povelje.*

Kao što je ranije već istaknuto, evaluacija je veoma korisna ne samo kada je reč o EDC/HRE već u svakoj vrsti aktivnosti koju obavljamo sa svojom grupom. Zato je, kada privodimo kraju rad na Povelji, važno da pristupimo evaluaciji.

- » *Mladi bacaju loptu jedni drugima; svaki dečak ili devojčica koji uhvati loptu izgovori rečenicu koju je zapisao u svojoj brošuri kao opisnu ocenu o tome da li je (i zašto) ovaj rad bio važan za njih.*
- » *Ohrabrite ih da u toj evaluaciji odu i korak dalje i da tu svoju ideju podele sa svojim vršnjacima i s timom koji je pripremio dokument.*

Biće nam veliko zadovoljstvo da pročitamo nešto o tim idejama, kao i o vašim mišljenjima i iskustvima. Pošaljite ih na adresu edchre@coe.int!

3 PRILOZI

► Povelja Saveta Evrope o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava

Usvojena u okviru preporuka Saveta ministara CM/Rec(2010)7

Uvod

Obrazovanje ima ključnu ulogu u promovisanju osnovnih vrednosti Saveta Evrope: demokratija, ljudska prava i vladavina prava, kao i u prevenciji kršenja ljudskih prava. Uopšte, obrazovanje se sve više posmatra kao odbrana od porasta nasilja, rasizma, ekstremizma, ksenofobije, netolerancije i diskriminacije. Ova rastuća svest se ogleda u usvajanju Povelje o obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava Obrazovanje ("EDC / HRE") - Saveta Evrope od strane organizacije 47 zemalja članica u okviru Preporuka CM / Rec (2010) 7. Povelja je razvijena u periodu od nekoliko godina, kao rezultat širokog spektra konsultacija i nije obavezujuća. Ona će biti važna referentna tačka za sve one koji se bave građanstvom i obrazovanjem o ljudskim pravima.

Nadamo se da će usmeriti i biti katalizator za akciju u zemljama članicama, kao i da će predstavljati način širenja dobre prakse i podizanje standarda širom Evrope i šire.

Odeljak I - Opšte odredbe

1. Delokrug

Ova povelja se bavi obrazovanjem za demokratsko građanstvo i obrazovanjem iz oblasti ljudskih prava kao što je definisano u stavu 2. Ona se ne bavi isključivo srodnim oblastima kao što su međukulturalno obrazovanje, obrazovanje o jednakosti, obrazovanje za održivi razvoj i obrazovanje o miru, osim gde se ona preklapaju i imaju interakciju sa obrazovanjem za demokratsko građanstvo i obrazovanjem iz oblasti ljudskih prava.

2. Definicije

U svrhu ove Povelje:

a. "Obrazovanje za demokratsko građanstvo" znači obrazovanje, obuku, podizanje svesti, informisanje, prakse i aktivnosti koje imaju za cilj da, putem opremanja učenika znanjem, veštinama i razumevanjem i razvijanjem njihovih stavova i ponašanja, osposobe ih da uživaju i brane svoja demokratska prava i odgovornosti u društvu, da cene raznovrsnost i igraju aktivnu ulogu u demokratskom životu u smislu unapređivanja i zaštite demokratije i vladavine prava.

b. "Obrazovanje iz oblasti ljudskih prava" znači obrazovanje, obuku, podizanje svesti, informisanje, prakse i aktivnosti koje imaju za cilj da, putem opremanja učenika znanjem, veštinama i razumevanjem i razvijanjem njihovih stavova i ponašanja, osposobe ih da doprinesu izgradnji i odbrani univerzalne kulture ljudskih prava u društvu, u smislu unapređivanja i zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda.

v. "Formalno obrazovanje" podrazumeva strukturiran sistem obrazovanja i obučavanja koji teče od

predškolskog i osnovnog obrazovanja preko srednjeg obrazovanja do univerzitetskog obrazovanja. Ono se po pravilu pruža u opšteobrazovnim ustanovama ili ustanovama stručnog obrazovanja i dovodi do sticanja diplome.

g. "Neformalno obrazovanje" podrazumeva bilo koji planirani program obrazovanja koji je realizovan za unapređivanje obima veština i sposobnosti izvan okruženja formalnog obrazovanja.

d. "Informalno obrazovanje" podrazumeva proces celoživotnog učenja pri čemu pojedinac stiče stavove, vrednosti, veštine i znanja od obrazovnih uticaja i resursa u sopstvenoj sredini i iz svakodnevnih iskustava (porodica, grupa vršnjaka, komšije, susreti, biblioteka, mas-mediji, posao, igra, itd).

3. Odnos između obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanja iz oblasti ljudskih prava

Obrazovanje za demokratsko građanstvo i obrazovanje iz ljudskih prava su međusobno tesno povezani i međusobno se dopunjuju. Oni se razlikuju više po njihovom fokusu i delokrugu nego po ciljevima i praksama. Obrazovanje za demokratsko građanstvo je pre svega fokusirano na demokratskim pravima i odgovornostima i aktivnom učešću u vezi sa građanskim, političkim, društvenim, pravnim i kulturnim sferama društva, dok se obrazovanje iz oblasti ljudskih prava bavi širim spektrom ljudskih prava i osnovnih sloboda u svakom aspektu života ljudi.

4. Ustavne strukture i prioritete država članica

Primenjuju se dole navedeni ciljevi, principi i smernice:

a. sa dužnim poštovanjem ustavnih struktura svake države članice, uz korišćenje sredstava koja su pogodna za te strukture.

b. uzimajući u obzir prioritete svake države članice.

Odeljak II - Ciljevi i principi

5. Ciljevi i principi

Države članice treba da se rukovode sledećim ciljevima i principima prilikom uobličavanja svojih smernica, zakona i praksi:

a. Cilj je da se svakoj osobi unutar teritorije države članice pruži mogućnost obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanje iz oblasti ljudskih prava.

b. Učenje u okviru obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanja iz oblasti ljudskih prava je proces celoživotnog učenja. Efikasno učenje iz ove oblasti obuhvata široki obim aktera, uključujući tvorce smernica, obrazovne stručnjake, učenike, roditelje, obrazovne ustanove, obrazovne organe, javne službenike, nevladine organizacije, omladinske organizacije, medije i širu javnost.

v. Sva sredstva za obrazovanje i obuku, bilo formalna, neformalna ili informalna, imaju svoju ulogu u procesu učenja i dragocena su za promovisanje njegovih principa i postizanje njegovih ciljeva.

g. Nevladine organizacije i omladinske organizacije moraju da daju dragoceni doprinos obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju iz oblasti ljudskih prava, a posebno putem neformalnog i informalnog obrazovanja i shodno tome su im potrebne mogućnosti i podrška da bi mogle da daju taj doprinos.

d. Prakse i aktivnosti predavanja i učenja treba da prate i unapređuju demokratske vrednosti i principe ljudskih prava, a posebno upravljanje obrazovnim ustanovama, uključujući da u školama treba da

se unapređuje vrednosti ljudskih prava i da se podstiče jačanje i aktivno učešće učenika, nastavnog osoblja i aktera, uključujući i roditelje.

d. Važan element celokupnog obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanja iz oblasti ljudskih prava je unapređivanje socijalne kohezije i međukulturalnog dijaloga i poštovanje raznolikosti i jednakosti, uključujući jednakost polova. U tu svrhu je važno razviti znanje, lične i društvene veštine i razumevanje, koji smanjuju konflikte, razvijaju poštovanje i razumevanje razlika između verskih i etničkih grupa, grade međusobno poštovanje prema ljudskom dostojanstvu i zajedničkim vrednostima, pospešuju dijalog i unapređuju nenasilje u rešavanju problema i sporova.

e. Jedan od osnovnih ciljeva obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanja iz oblasti ljudskih prava je ne samo opremanje učenika znanjem, razumevanjem i veštinama, već i jačanje njihove spremnosti da u društvu preduzimaju mere za odbranu i unapređivanje ljudskih prava, demokratije i vladavine prava.

ž. Stalno obrazovanje i razvoj obrazovnih stručnjaka i omladinskih lidera, kao i samih nastavnika, u vezi sa principima i praksama obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanja iz ljudskih prava je vitalan deo pružanja i održivosti obrazovanja u toj oblasti i shodno tome ono treba da bude adekvatno planirano i finansirano.

z. Partnerstvo i saradnja treba da budu podsticani među brojnim akterima uključenim u obrazovanje za demokratsko građanstvo i obrazovanje iz ljudskih prava na državnom, regionalnom i lokalnom nivou, uključujući autore smernica, obrazovne stručnjake, učenike, roditelje, obrazovne ustanove, nevladine organizacije, medije u široj javnosti, kako bi se što više iskoristili njihovi doprinosi.

i. S obzirom na međunarodnu prirodu vrednosti i obaveza u vezi sa ljudskim pravima i na zajedničke principe ugrađene u demokratiju i vladavinu prava, važno je da države članice teže ka međunarodnoj i regionalnoj saradnji i podstiču je u pogledu svih aktivnosti koje su obuhvaćene ovom poveljom, kao i u utvrđivanju i razmeni dobrih praksi.

Odeljak III- Smernice

6. Formalno opšte i stručno obrazovanje

Države članice treba da obuhvate obrazovanje za demokratsko građanstvo i obrazovanje iz ljudskih prava na nivou predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja kao i u opštem i stručnom obrazovanju i usavršavanju. Države članice takođe treba da nastave da podržavaju, razmatraju i ažuriraju obrazovanje za demokratsko građanstvo i obrazovanje iz ljudskih prava u tim nastavnim planovima i programima kako bi se osigurala njihova relevantnost i podstakla održivost te oblasti.

7. Visoko obrazovanje

Države članice treba da unapređuju, uz dužno poštovanje principa akademske slobode, obuhvatanje obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanja iz oblasti ljudskih prava u ustanovama visokog obrazovanja, a posebno za buduće obrazovne stručnjake.

8. Demokratsko upravljanje

Države članice treba da unapređuju demokratsko upravljanje u svim obrazovnim ustanovama kao poželjan i po sebi koristan metod upravljanja i kao praktično sredstvo za učenje i doživljavanje demokratije i poštovanje ljudskih prava. Putem odgovarajućih sredstava one treba da podstiču i pomažu aktivno učešće učenika, obrazovnog osoblja i aktera, uključujući roditelje, u upravljanju obrazovnim ustanovama.

9. Obuka

Države članice treba da obezbede nastavnicima, ostalom obrazovnom osoblju, omladinskim liderima i instruktorima neophodnu početnu i stalnu obuku i razvoj njihovog obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanje iz ljudskih prava. Time treba da se obezbedi da oni imaju temeljno znanje i razumevanje ciljeva i principa te discipline i odgovarajućih nastavnih metoda i metoda učenja, kao i da raspolažu drugim ključnim sposobnostima koje se odnose na njihovu oblast obrazovanja.

10. Uloga nevladinih organizacija, onladinskih organizacija i drugih aktera

Države članice treba da pospešuju ulogu nevladinih organizacija i omladinskih organizacija u obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanje iz ljudskih prava, a posebno u neformalnom obrazovanju. One trebaju da prepoznaju te organizacije i njihove uloge kao dragoceni deo obrazovnog sistema, pruže im neophodnu podršku tamo gde je to moguće i da u potpunosti iskoriste njihovu ekspertizu kojom one mogu da doprinesu svim oblicima obrazovanja. Države članice takođe treba da unapređuju i drugim akterima objave obrazovanje za demokratsko građanstvo i obrazovanje iz ljudskih prava, a posebno medijima i široj javnosti, kako bi se uvećao doprinos koji oni mogu da daju u toj oblasti.

11. Kriterijumi za ocenjivanje

Države članice treba da razviju kriterijume za ocenjivanje efikasnosti programa obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanja iz oblasti ljudskih prava. Povratne informacije od strane učenika treba da budu sastavni deo takvih procena.

12. Istraživanje

Države članice treba da pokrenu i unapređuju istraživanje o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju iz oblasti ljudskih prava kako bi sagledale trenutnu situaciju u toj oblasti i kako bi pružile akterima, uključujući tvorce smernica, obrazovne ustanove, rukovodstva škola, nastavnike, učenike, nevladine organizacije i omladinske organizacije, uporedne informacije kako bi im pomogle da izmere i povećaju njihovu efikasnost i ekonomičnost i poboljšaju svoju praksu. Ovo istraživanje treba, između ostalog, da obuhvati istraživanje o nastavnom planu i programu, inovativnim praksama, nastavnim metodama i razvoju sistema ocenjivanja, uključujući kriterijume i pokazatelje za ocenjivanje. Države članice treba, prema potrebi, da razmenjuju svoje rezultate istraživanja sa drugim državama članicama i akterima.

13. Veštine za unapređivanje društvene kohezije, poštovanje različitosti i ophođenje sa razlikama i konfliktom

U svim oblastima obrazovanja države članice treba da unapređuju obrazovne pristupe i nastavne metode sa ciljem učenja zajedničkog suživota u demokratskom i multikulturalnom društvu i kako bi omogućili učenicima da steknu znanje i veštine za unapređivanje društvene kohezije, poštovanje različitosti i jednakosti, poštovanje razlika – posebno između raznih verskih i etničkih grupa – i rešavanje neslaganja i konflikata na nenasilan način i uz poštovanje prava drugih, kao i za borbu protiv svih oblika diskriminacije i nasilja, a posebno protiv nasilništva i uznemiravanja.

Odeljak IV - Ocenjivanje i saradnja

14. Ocenjivanje i razmatranje

Države članice treba redovno da ocenjuju strategije i smernice koje su preduzele u pogledu ove povelje i da prema potrebi prilagode te strategije i smernice. One to mogu da učine u saradnji sa drugim državama članicama, na primer na regionalnoj osnovi. Svaka država članica takođe može da zahteva pomoć Saveta Evrope.

15. Saradnja u aktivnostima naknadnog praćenja

Države članice treba, prema potrebi, da međusobno saraduju i preko Saveta Evrope slede ciljeve i principe ove povelje putem:

- a. praćenja tema od zajedničkog interesa i utvrđenih prioriteta;
- b. pospešivanja multilateralnih i prekograničnih aktivnosti, uključujući postojeću mrežu koordinatora obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanja iz ljudskih prava;
- v. razmene, razvoja, kodifikovanja i obezbeđivanja širenja dobrih praksi;
- g. obaveštavanja svih aktera, uključujući i javnost, o ciljevima sprovođenja povelje;
- d. pružanja podrške evropskim mrežama nevladinih organizacija, omladinskih organizacija i obrazovnih stručnjaka i saradnje među njima.

16. Međunarodna saradnja

Države članice treba u okviru Saveta Evrope da razmenjuju sa drugim međunarodnim organizacijama rezultate svog rada na obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju iz oblasti ljudskih prava.

► Radni list: Demokratija i ljudska prava počinju od nas: Gde smo mi u tome?

Koristite barometre da biste izmerili u kojoj su meri te izjave zaista shvaćene u vašoj grupi.

Demokratija i ljudska prava počinju sa nama
U našim akcijama

Naša prava se poštuju i mi poštujemo prava drugih

Postoji saglasnost o pravilima zajedničkog rada

Učimo o ljudskim pravima i demokratiji

Učimo ono što je važno za nas

Učimo da preduzmemo akciju ako ljudska prava nisu poštovana

Svakeome omogućujemo da učestvuje

Rešavamo svoje sukobe bez nasilja i svako se oseća bezbednim

Imamo i prava i odgovornosti

Sarađujemo s porodicom, školama, omladinskim organizacijama i medijima

Volimo da delimo s drugima ono što radimo u pogledu ljudskih prava i demokratskog građanstva

www.coe.int/edchre

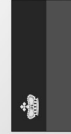
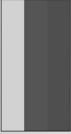

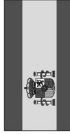

Uključite se!
Savet Evrope - Povelja o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava

► Mapa zemalja-članica Saveta Evrope

Council of Europe Conseil de l'Europe

47 Member States États membres

Albania - Albanie
Tirana
Andorra - Andorre
Andorre-la-Vieille
Armenia - Arménie
Yerevan - Erevan
Austria - Autriche
Vienne - Vienne
Azerbaijan - Azerbaïdjan
Baku - Bakou
Belgium - Belgique
Bruxelles - Bruxelles
Bosnia and Herzegovina
Bosnie-Herzégovine
Sarajevo
Bulgaria - Bulgarie
Sofia
Croatia - Croatie
Zagreb
Cyprus - Chypre
Nicosia - Nicosie
Czech Republic -
République tchèque
Prague
Denmark - Danemark
Copenhague - Copenhague
Estonia - Estonie
Tallinn
Finland - Finlande
Helsinki
France
Paris
Georgia - Géorgie
Tbilisi - Tbilissi
Germany - Allemagne
Berlin
Greece - Grèce
Athens - Athènes
Hungary - Hongrie
Budapest
Iceland - Islande
Reykjavik
Ireland - Irlande
Dublin
Italy - Italie
Rome
Latvia - Lettonie
Riga
Liechtenstein
Vaduz
Lithuania - Lituanie
Vilnius
Luxembourg
Luxembourg
Malta - Malte
Valletta - La Valette
Republic of Moldova -
République de Moldova
Chişinău
Monaco
Monaco
Montenegro -
Monténégro
Podgorica
Netherlands - Pays-Bas
Amsterdam
Norway - Norvège
Oslo
Poland - Pologne
Warsaw - Varsovie
Portugal
Lisbon - Lisbonne
Romania - Roumanie
Bucharest - Bucarest
Russian Federation -
Fédération de Russie
Moscow - Moscou
San Marino - Saint-Marin
San Marino - Saint-Marin |
Serbia - Serbie
Belgrade |
Slovakia - Slovaquie
Bratislava |
Slovenia - Slovénie
Ljubljana |
Spain - Espagne
Madrid |
Sweden - Suède
Stockholm |
Switzerland -
Berne - Berne |
The former Yugoslav
Republic of
Macedonia -
La République
Macédoine de
Skopje |
Turkey - Turquie
Ankara |
Ukraine
Kyiv - Kiev |
United Kingdom -
Royaume-Uni
London - Londres | |

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

WWW.COE.INT

Izjava zahvalnosti

Ove smernice za nastavnike, zajedno s drugim materijalom – plakatom i sažetom verzijom Povelje, bliskom mladima – nastale su u saradnji s Direktoratom za demokratsko građanstvo i participaciju (Odeljenje za obrazovanje i Odeljenje za mlade), kao i s Programom Saveta Evrope „Izgradnja Evrope za decu i s decom”. Projekat je realizovan uz podršku urednice Elene Dies Viljagrasa (Díez Villagrasa) i dveju omladinskih organizacija – OBESU (Organising Bureau of European School Student Unions – Organizacioni biro evropskih učeničkih parlamenata) i IFM-SEI (International Falcon Movement – Socialist Educational International – Međunarodni sokolski pokret – Socijalistička obrazovna internacionala).

Savet Evrope, osnovan 1949, okuplja zemlje koje dele zajedničke vrednosti ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Povelja Saveta Evrope o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava nastala je radi promovisanja tih vrednosti u obrazovanju i kroz obrazovanje. Verzija Povelje koja je prilagođena deci („Povelja za sve“) namenjena je svima, posebno mladim ljudima, koji bi želeli da nauče o čemu se radi u tom međunarodnom dokumentu i kako se on može koristiti za unapređenje demokratije i ljudskih prava u učionici, u školi i društvu u celini. Smernice za nastavnike napisane su da bi se pružili saveti i podrška nastavnicima i instruktorima i da bi im se ukazalo kako da rade s decom i mladima na dokumentu „Povelja za sve“.

Savet Evrope ima 47 zemalja-članica pa obuhvata praktično ceo evropski kontinent. On nastoji da razvije zajednička demokratska i pravna načela zasnovana na Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i na drugim referentnim tekstovima o zaštiti pojedinca. Od samog svog osnivanja, 1949. godine, kratko vreme po okončanju Drugog svetskog rata, Savet Evrope simbolizuje pomirenje.

» www.coe.int/edchre «

Mail: edchre@coe.int

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE